

Scinteia tineretului

Anul VII

Nr. 17 (292)

12 pagini — 3 lei

Simbătă

25 aprilie

1987

SUPLIMENT LITERAR-ARTISTIC

Peisaj românesc

Și primăvara a sosit... în sfârșit

Fotografie de GH. CUCU

Oglindind chipul țării

Intinsă precum Cimpia Română
Este așteptarea mea,
Văluită de nerăbdare

Te caut întru totul
Patrie a mea,
Ogor de germinații
Și adăpost pentru orice vreme

Te caut în munți,
In aer, în visele oamenilor
In marile rețete încinse ale industriei,
Și-ți văd doar imaginea

Tu te oglindești în toate
Limpede,
Noi sintem doar fragile oglinzi
Care capătă durabilitate
Doar reflectând chipul tău.

CORIN BIANU

Scrisoare unui țăran

Păzesc împreună, culturalul pe sus, să nu pice și să facă vîrtej prin ogradă, printre păsări. Păzesc împreună via, puseam sperietoare printre labențe, și trăsesem minciunile unei haine mai rochi pe cozile a două mături, iar într-un bețic pețit cernat pe cap, o mină sau două de fin. Păzesc sau norbeam, sprâjinit cu o mină pămîntul, cu un umăr cerul. Cădea o ploaie de stele și-o ploaie de lumină pe noi. Mai eram de puțin o turmă de pruni, dar nu era prea tare foamea, și mi se făcea dor de casă. Nouă, lui moș Sigur și mie. Cînd am ajuns în fața porții l-am dat cu apucătură: nu se potrivește! Ce nu se potrivește? Păi, uite, uite, faceți în încetare. Ograda era mărunțită, păsările se înfăcșurau singure de la baia și intrau pe porți. Năse era pusă sub hola de rădăcină, scările erau mari mărunțite și săropite cu apă. E ordine! am spus eu umbră că pretinzi că e pus totul la locul lui și poate doar bătrînului i se paruse că ceea ce-ai făcut cum trebuie. E! făca el, sprâjiniindu-se în baston. Le-au hrănit! i-am mai spus, făcându-i semn spre fetelă lînștit în care se primeau păsări și animale. Le-au lînștat și ei, norbind singur și cu măsura, disprețuind dintr-o dată privoara de curinte. Copiii erau veniți de pe deal, nu e intrat nici unul. Văd! zise el mulțumit, fărî să-i mai numere, cunoscându-i pînă și după umbra pe care o făcea fiecare după ferestre. Și dacă stau de taină, am adăugat, e pentru că au terminat de adus apa, de făcut mîncare, de spălat, de pus masa, i-am explicat eu rîzînd înspre femeie. Fie! a îngăduit el zimbînd doar cu glasul. Atunci, ce-i? am făcut nerăbdătoare, neînțelegîndu-i reproșul. Dintr-o dată însă, urmărindu-i privirile, am ghicit ceea ce-l necăjise pe bătrîn.

În mijlocul ogrăzii, fusese tăiat cu un an în urmă un copac, mai pe la glezne, fără să i se ia din rădăcini. Atît

cit să stai pe ei, fărî să-ți dai seama pînăcînd și fărî să-ți tremura. Pe ei, deschiși, și cu o umbră deasupra, ca să nu-ți caie vîntul paginile, un număr din Albina Românească. Dacă n-aș fi știut istoria ei, aș fi ghicit că e zugrăvită. Cu țeci de aur în urechi, bătrînul ferece-se cîntina în fața de vînt, și-a fete de brassyare, și-a cîntecul. O-șerăușă ca pe un copil după ce-l lasă. Ascuntesc rezolvările în pămînt, fusese ferit de răboai, de primus, de ei doilea, și ei a săpat într-o zi gropușă, a dezgropat-o, și pe locul ei a făcut o casă pentru unul din ei. Cînd de la mine continui să ne privescă neînțeleși, erau acolo și din vreme, și din a doua, și din a treia generație născuți după moș Sigur, două din nurori se pregăteau să-i aducă pe lume pe cei doi a patra generație a lui Mihail Ștefan Grigorie. Nu se potrivește! a spus el, abia mișcînd buzele, și abia atunci am înțeles de ce nu se potrivește. Revista aceea era un obiect de suflet și de preț al bătrînului și-acum ea stătea răzîtă în țest, s-o prețuiașcă, așa cum era, caldă, și care ne așteptase în șervet ca să fie împărțită felii, la ficcare. Și gîndindu-mă peste ani la prințul acela și făcîndu-mi-se dor, nici eu nu știu bine de ce sau de cine, l-am auzit zicîndu-mi peste timp: mie, dacă vrei să-mi scrii carte și să-ntrebi de sat, să zici așa: țăranului Mihail Ștefan Grigorie, al lui Dridere, după polocru moș Sigur, că m-am ținut de curînt în fața oamenilor orișicînd, satul Braniște, județul Mehedinți.

ARETA ȘANDRU

Opțiunea istorică și definitivă a Partidului Comunist Român, promovată prin întreaga sa politică, a fost și rămîne slujirea devotată fără preget a intereselor vitale ale României și poporului român. Această realitate decisivă pentru destinele noastre se regăsește pe întreg cuprinsul țării fiind argumentată de tot ceea ce s-a făcut în anii construcției socialiste, de tot ceea ce se face pentru binele poporului căruia îi aparținem, pentru progresul și afirmarea liberă a României în lumea contemporană. Cu deosebire în perioada inaugurată de Congresul al IX-lea al partidului, perioadă pe care cu îndreptățire o numim **Epoca NICOLAE CEAUȘESCU**, dimensiunea patriotică a politicii partidului a căpătat valențe mai ample, un conținut mai bogat, împliniri mai rodnice. Se datorează această excepțională realizare secretarului general al partidului, tovarășul Nicolae Ceaușescu, al cărui spirit revoluționar, de înflăcărat patriot și-a pus și își pune pecetea unică și originală asupra a tot ceea ce se înfăptuiește, determinînd ridicarea noastră pe trepte mereu mai înalte de civilizație și prosperitate, galvanizînd energiile națiunii, propulsînd eforturile unite ale întregului popor spre orizonturile înfăptuirii depline a idealurilor socialiste și comuniste pe pămîntul românesc.

În concepția partidului, a secretarului său general, în practica de zi cu zi emblema tutelară a patriotismului nostru comunist se întemeiază pe marile eforturi vizînd dezvoltarea economico-socială a țării, întărirea bazei materiale a societății, progresul continuu al forțelor de producție. Niciodată în istoria națională un partid nu a făcut mai mult pentru țară și popor în privința asigurării pro-

Iubirea de țară atît de frecvent și legitim invocată de secretarul general al partidului este un examen de conștiință și faptă pentru fiecare cetățean, pentru fiecare om al muncii, îl privește pe fiecare fiu al țării și ea este validată în măsura în care ne facem datoria acolo unde muncim, ne îndeplinim exemplar sarcinile încredințate. Climatul moral-politic al vieții societății noastre, cadrul

tră pentru promovarea noului în toate domeniile de activitate, perfecționarea muncii în toate sectoarele, aplicarea în producție pe scară largă a cuceririlor științei și tehnicii contemporane, pentru mai buna gospodărie a resurselor materiale și umane de care dispunem, nu în ultimul rînd pentru continua ridicare a nivelului pregătirii profesionale sînt în modul cel mai direct expresii ale patriotismului revoluționar asumat conștient și exprimat firesc în modul în care înfăptuim sarcinile ce ne revin, trecem cu succes examenul exigențelor de calitate și eficiență impuse de proiectele dezvoltării naționale.

Așadar, opțiunea partidului pentru o politică de înaltă vibrație patriotică devine pentru fiecare o opțiune de inimă și conștiință, de acțiune concretă pentru soluționarea în condiții optime a problemelor dezvoltării economico-sociale a României, solicitînd pasiune, devotament, încredere în noi înșine, elan și dăruire, astfel încît, prin energiile reunite ale întregului popor să accelerăm procesul devenirii noastre comuniste — procesul înfloririi multilaterale și permanente a României, spre binele nostru, al tuturor.

Patriotismul politicii noastre

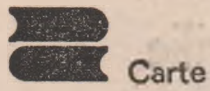
gresului material al societății românești. Avuția materială pe care am acumulat-o este într-adevăr uriașă și noi o dezvoltăm în fiecare zi muncind și creînd sub semnul îndatoririlor supreme față de țară și popor. După cum, grija pentru oamenii acestei țări, grija pentru împlinirea personalității fiecăruia, a celor mai nobile aspirații și idealuri, pe coordonatele principiilor și valorilor comuniste de muncă și viață, sint, de asemenea, și în același grad, tot o expresie concludentă pentru patriotismul politicii partidului care situează în centrul său omul — factor decisiv al progresului general al României.

larg al democrației muncitorești revoluționare ce asigură participarea unanimă a poporului la făurirea propriului destin, marile proiecte de dezvoltare națională aflate astăzi în atenția noastră ne asigură manifestarea amplă și neîngrădită a patriotismului în sensul cel mai profund și durabil al termenului, cu sentimentul răspunderii ce ne revine pentru țară și popor, pentru prezentul și viitorul lor. În această ordine de idei, avînd în vedere imperatiile actuale și de perspectivă ale strategiei partidului de înaintare fermă a țării pe drumul civilizației și progresului, lupta noas-

ACTUALITATEA PENTRU TINERET

NOTE • INFORMAȚII • MICROINTERVIURI

AGENDĂ • AVANPREMIERE • RECOMANDĂRI

Carte

Edituri și cărți

Dintre ultimele tipărituri ale Editurii Dacia, care ne-a obișnuit cu apariții de înaltă tinută, recomandăm cititorilor câteva titluri de un interes deosebit • În **Poezie și umanitate. Antologie cu poezii premiați la Struga** (Ediție bilingvă). Al. Căprariu și Ion Deaconescu ne oferă, în transpuneri inspirate, un mănunchi de aleasă poezie din creația laureatilor prestigiosului Concurs de la Struga. Spicium din sumar: Robert Rojdestvenschi, Miodrag Pavlović, W.N. Auden, Pablo Neruda, Eugenio Montale, Rafael Alberti, Hans Magnus Enzensberger, Andrew A. Voznesenski, Iannis Ritsos și Nichita Stănescu • O reînviere cu gândirea profundă și originală a autorului **Existenței tragice**, filosoful D.D. Roșca, prin intermediul volumului de **Prelegeri de istorie a filosofiei antice și medievale**, îngrijit de Vasile Muscă, și cu o competență prefată semnată de Tudor Călineanu • **Catastrofa amurului și La gura sobei**, publicat în 1865, în imediata apropiere a apariției **Ciocoilor vechi și noi** (1863), roman de o incontestabilă valoare în contextul epocii, rămas necunoscut până în ultimul timp atât publicului larg cit și specialiștilor, vede din nou lumina tiparului sub îngrijirea lui Dumitru Bălăeț • Revenind la poezie, atragem atenția asupra volumului **Poezie americană modernă și contemporană** cuprinzând, în excepționala traducere a lui Mircea Ivănescu, nume ca Hart Crane, E.E. Cummings, T.S. Eliot, Robert Frost, Ezra Pound, Sylvia Plath, Allen Tate, Carl Sandburg, Robert Lowell etc.

Teatru

Concert-spectacol cu Radu Gheorghe

• La Botoșani, simbătă și duminică va avea loc un concert-spectacol susținut de echipa din localitate dirijată de... actorul **Radu Gheorghe**. Deci „Ucenicul vrăjitor”, de pe scena Naționalului bucureștean, va relua într-o formulă modificată ideea acestui spectacol inedit și va fi prezentat publicului botoșănean. Modificările privesc și repertoriul muzical, dar și soluțiile scenice ale actorului. Spectacole asemănătoare vor avea loc până la sfârșitul lunii la Craiova, cu Filarmonica Oltenia și (în ziua de 2 Mai) la Timișoara, cu orchestra filarmonică Banatul. Cu toate acestea, Radu Gheorghe ne asigură că nu va renunța la spectacolul de teatru în care joacă pe scena Naționalului bucureștean și că are în perspectivă alte două premiere: una teatrală și cealaltă de o factură cu totul specială pe care o declară unică și asupra căreia păstrează un deplin secret.

Itinerar de regizor

Regizorul brașovean **Mircea Marin** semnează apropiata premieră a Teatrului Nottara din București, intitulată **Propilee & Orhidee S.A.**, de Dinis Rantis Ravanidis, adaptarea fiind semnată de Titus Popovici. Regizorul ne motivează astfel optiunea sa.

— Am dorit să montez o comedie. Acest text este construit cu o structură de farsă, cu elemente de comedie lirică și de umor absurd, între care există substanțiale momente coregrafice. Într-un fel este o variantă pe aceeași temă ca cea surprinsă de Mihail Sebastian în piesa sa **Ultima oră**. Avem deci în

vizor, impactul între lumea marilor magnați și cea umilă, care mai crede încă în idealurile morale ale omului. Acest impact duce la o sumă de qui-pro-quo-uri, momente savuroase, dar și la secvențe nostalgice declanșate de conștiința alienării. Distribuția este condusă de Emil Hossu, interpretul lui Lucas Stathos, și Camelia Zorlescu, care joacă în dublu rol, unul dintre ele fiind în travesti. Sint distribuții și reușesc psihologii pregnante Cristina Tăci, Anda Caropol, George Păunescu și Viorel Comănică. Este foarte importantă coregrafia lui Victor Vlase, pentru că spectacolul are momente de dans de sine stătătoare, cu funcție în aventura piesei. Scenografia lui Sică Rusescu este rafinat estetică. Sperăm să convingem și publicul de valoarea spectacolului nostru în toate compartimentele lui.

— **Știu că între timp repetați Regele Lear și o piesă originală contemporană la Teatrul din Brașov. Pe cînd premiera?**

— Cam peste o lună și jumătate trebuie să iasă premiera absolută „Vinătoarea de berze” a lui Dimitrie Roman, la Brașov. Textul dezbate o tematică de

ani printr-o expoziție de pasteluri — 12 la număr — reprezentînd peisaje, portrete și autoportrete. Tot sub egida U.A.P., Filiala Timișoara, la Galeria de artă Helias s-a deschis **Salonul de primăvară**, în care 28 de artiști expun 56 de lucrări de pictură, grafică, sculptură și artă decorativă. Dintre expozanți reprezentînd variate direcții ale mișcării noastre plastice fac parte personalități renumite, dar și absolvenți și membri ai cenaclului 35 de U.A.P. Menționăm câteva nume: Goga Victor, Wackner Hildegard, Baroiu Virginia, Varga Ștefan, Brăilean Aurel, Panfil Marieta, Pinteasa Vasile, Jecza Petru.

• **La Galeria Nouă din Cluj-Napoca** s-a deschis expoziția Horia Bernea. Selecția reunește 120 lucrări, pictură și desene reprezentative pentru întreaga operă.

• **La Galeria Mică**, tot din Timișoara, între 22 aprilie și 12 mai este expus ciclul „Imagini din Homorod”, semnat de pictorul Makar Alajas. Lucrările, pasteluri, în număr de 20, realizate în ultimele ediții ale ta-

trele rămin”, „Eu sint viața”.

Lubitorii de muzică bună vor regăsi aici priceperea și sensibilitatea unui remarcabil compozitor, orchestrator, conducător de formație, care este Marian Nistor, ca de altfel, entuziasmul și generozitatea tuturor celor ce compun această formație de referință în muzica noastră tină, prin spirit, prin vocație, prin dăruire.

Ne vom întîlni, deci, cu inspirate melodii compuse pe versurile lui Vasile Alecsandri, Octavian Goga, George Bacovia, Victor Eftimiu, George Topirceanu, Ion Minulescu, dar și cu stante din creația unor poeți ai liricii române contemporane: Ion Lotreanu, Corneliu Vadim Tudor, N. D. Frunteală, George Târnea.

În tot, avem de-a face cu un frumos și binevenit act de cultură care exprimă și definește o vocație artistică pe care nu am putea-o așeza decît sub aceste cuvinte — însemn: „Eu sint viața”.

„Iscălitura de lumină” pe care ne-o dăruiește formația „Savoy” merită a fi căutată și mai ales ascultată. Cu bucurie, cu încredere, cu tinerete.

ȘERBAN CIONOF

FLASH

„Asocieri”, lucrare realizată de tînăra graficiană **Simona Popovici**, care expune în aceste zile la sala „Hanul cu tei” din București

actualitate vizînd viața tinerilor, responsabilitățile lor față de societate, condiția familiei. Piesa este scrisă într-o tonalitate gravă, dar caldă, de o mare tandrețe și mai ales lipsită de tezism. Distribuția are două nume de certă valoare ale colectivului brașovean: Nina Zăinescu și Luminița Blănuș. Asupra celorlalte nu m-am hotărît. În ceea ce privește întîlnirea bucureșteană la Teatrul Giulești, eu cred că se va petrece în toamnă. Se lucrează acum decorurile și costumele, iar în august voi relua repetiția.

— **După Brașov și București, pe ce altă scenă a țării vă puteam urmări spectacolele?**

— La Iași, unde voi monta în sala Studio integrala Poliției lui Theodor Mănescu, cu exoentul actor Sergiu Tudose în rolul Bărbatului. După aceea, voi pune la Brăila Balconul de D.R. Popescu, evident pe scena mare a teatrului.

LIANA COJOCARU

Plastică

• **La Timișoara**, în incinta Bibliotecii județene — secția de artă — Pălipny Iuliu, decanul de vîrstă al pictorilor din filiala U.A.P., și primul ei președinte își aniversază cei 87 de

berii organizate în cadrul „Săptămîinii culturii homorodene”, reprezintă peisaje din cele 8 sate ale comunei.

• **La sfîrșitul acestei luni** expun în galeriile bucureștene: pictură **Elena Vasilescu** la „Galateea”, **Vasile Melica**, la „Simiza”, grafică și ceramică **Lucia Maftei**, la „Căminul artei”, sticlă **Cătălin Criniuc**, la „Hanul cu Tei”.

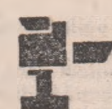
IOANA MORUZI

Disc

„Iscălitură de lumină”

La cele două decenii scurse de la constituirea sa, iată că formația „Savoy” ne oferă un emoționant și generos autograf, cum s-ar putea numi recenta mapă cuprinzînd cinci discuri ce reușesc unele dintre cele mai reprezentative piese ale sale. Titlurile celor cinci L.P.-uri sint, prin ele însele, semnificative. Să le reproducem: „Iscălitură de lumină”, „Lied cu fluturi”, „Anotimpuri”, „Apa trece, pie-

Cinema

„M-a captivat total filmul”

Regizorul **Horea Popescu** semnează după o întrerupere de 20 de ani, un nou film realizat la Casa 1 „Cuibul de viespi”, după piesa lui Kirilțescu, „Gaițele”. L-am rugat pe autorul regiei, dar și al scenariului, căci ne aflăm în fața unui nou text, să ne mărturisească ce l-a determinat să-și aleagă acest titlu și în ce constă distanța scenariului față de textul original?

— Am dorit să fac un film bun pornind de la un scenariu valoros. Consider aceasta o condiție esențială pentru o eventuală reușită. Titlul era cuprins în planul casei de filme, eu am fost invitat să-l fac, și cum cunoșteam foarte bine piesa — o montasem pe scena Teatrului Național — mi-a făcut plăcere să reîncep colaborarea cu filmul pe un text atât de bun, după 20 de ani de întrerupere. Modificările mele țin de necesitățile cinematografice, nu sint diferențe în sens spiritual și nici intervenții împotriva intențiilor autorului. Desigur, am introdus multe secvențe inexistente în

piesa originală după cum am filmat multe momente existente în piesă, dar în alte condiții și în situații scenografice diferite.

— **Ați păstrat în mare parte distribuția variantei teatrale. Care au fost criteriile?**

— Am reținut realizările de excepție și unele roluri principale: **Gheorghe Diniță**, **Gheorghe Moraru**, **Ileana Stana Ionescu**, **Raluca Zamfirescu**. Alături de ei au fost cooperați și alți actori ai Naționalului sau din alte teatre: **Tamara Bucuțeanu**, **Maria Ploae**, **Tora Vasilescu**, **Liliana Alivisache**, **Ovidiu Iuliu Moldovan**. Există o modificare și în distribuția piesei, respectiv în structura ei. Filmul are aproape 30 de personaje, iar piesa doar 11.

— **Cu ce gânduri plecați acum din Studiouri?**

— **Cu dorința de a mă întoarce**. M-a captivat total filmul. Dacă voi fi solicitat și voi avea și un scenariu bun, voi reveni în cinematografie. Pînă atunci, repet la Teatrul Național piesa **Marea** de **E. Bond** care va avea premiera în luna mai. Am modificat spectacolul „Ploșnița” de **Maiakovski**, schimbindu-i interpretul principal, care acum se numește **Alexandru Arșinel**, și mutîndu-l pe scena sălii mari. Sint pe punctul de a începe repetițiile la o nouă piesă a lui **Titus Popovici**, „Mostenirea”, în care personalitatea centrală este **Mircea cel Mare**. Textul este scris special pentru teatrul nostru, nu are nici un punct comun cu scenariul filmului la care lucrează **Sergiu Nicolaescu**. Este o piesă mare nu doar datorită anvergurilor scenice și desfășurării acțiunii ci și realizării literare și semnificațiilor ei politice. Este o excelentă piesă istorică cu mare forță de rezonanță, contemporană. Va fi primul spectacol care va angrena întreaga capacitate a Teatrului Național atît din punct de vedere actoricesc cit și din punct de vedere tehnic.

C. LIANA

Revista revistelor

• „Numai acest stat iaste desăvîrșit, unde fără frică toți vor vieții și fără nici o grijă a vieții se vor bucura” — cu acest citat dintr-un manuscris descoperit în Biblioteca Vaticanului, al lui **Ion Neculce**, se deschide nr. 4/1986 al trimestrialului **MANUSCRIPTUM**, editat de Muzeul Literaturii Române. Ni se oferă, și de această dată, o pasionantă „incizie”, prin secole, în istoria literară veche și pagini de arhivă contemporană, bogat ilustrate și amplu comentate, în cunoscuta tinută științifică a revistei, din care amintim: • „...Eternii noștri păzitori ai solului veșnic” — pagini germane de **Mihai Eminescu** despre psihologia popoarelor, file de curs din timpul studiilor la Viena și Berlin (Prefață, transliterare și note de **D. Vătamaniuc**, traducere de **G. Pinteasa**) • Studiul introductiv al lui **Dan Zamfirescu** despre legenda lui **Grigore Tâmbac** în cultura română este urmat de „Viața precuviosului părintelui nostru **Grigorie Tâmbac**, igumenul sfîntei monastiri **Neamțului din Moldova** și **mitropolitul Kievului**, **Galiției** și a toată **Rossia**, adunată într-un chip, de **ANDRONIC** — pagini hagiografice (transliterate și prefațate de **Paul Mihail**) • Plîne de savoare sint însemnările de călătorie din anul 1764 de la **Tarigdar** la **Insula Chios** ale lui **Constantin Hurmuzachi** (text prefațat de **Marcel Dumitru Ciucă**), la fel cum ne incîntă auzul **Mihail Sadoveanu** „epistolă” în scrisorile către **Mihail Moșandrei** (transcise și adnotate de **Adrian Săvoiu**) • Compacte și dens reprezentate sint și celelalte secțiuni ale revistei, ca „echivalentele” (**Richard al III-lea** de **W. Shakespeare** în traducerea lui **St. O. Iosif**), „scriitori români în arhive străine” și „scriitori străini în arhive românești”, „dosar” (**Al. Odobescu** și mișcarea teatrală românească), „restituiri”. Trimestrialul **MANUSCRIPTUM** știe să nu se facă uitat de la un număr la altul!

IOAN CĂIANU SAU LEGEA MORALĂ

— 300 de ani de la moarte —

„VALACHUS EX PARENTIBUS SCHISMATICUS”

Ca și în cazul altor cărturari români din Transilvania Renașterii și Barocului, biografia lui Ioan Căianu prezintă o așa de complexă relevanță morală și artistică încât trebuie considerată ca făcând parte din operă. Aleatoriu ei se apropie de gradul zero, iar atîta cit este, se petrece în raza actului premeditat și se convertește în argument al unei pledoarii existențiale.

S-a născut în anul 1629, în Leghea, nu departe de Cluj-Napoca: aici, va spune el, *que me in locum hanc edidit*. Leghea era o comună românească și copilul și-ar fi putut desăvîrși aici sentimentul apartenenței etnoculturale. Cum însă, după înobilare, familia se stabilește în comuna Căianu Mic de pe Someș, cultura populară maternă care va răzbate în opera lui poartă pecetea acestei zone. Noua comună trebuie să fi avut, după documentele care o atestă, așa cum aveau multe sate românești din Transilvania, un caracter de «republică».

Hotărîndu-se să preia numele locului de baștină, tinărul Ioan nu satisface numai decît o modă a timpului. În realitate, el dă unui gest obișnuit o turnură simbolică: latinizează numele localității, îi dă două forme (una familiară: „Kajoni”, alta de noblete: „de Kis-Kajon”) și îi asociază etnonimul „Valachus”. Va semna deci fie: „Joannes Kajoni Valachus” (ca pe orga pe care o repară în 1664), fie „Joannes Kajoni Valachus de Kis-Kajon” (pe unele manuscrise și cărți din bibliotecă) (1). Etnonimul „Valahul” îl mai adăugaseră prenumelui lor și alți cărturari români din Transilvania, între care celebrul umanist renaștivist din secolul al XVI-lea Nicolaus Olahus, a cărui operă e firesc să-i fi fost cunoscută umanistului baroc din secolul al XVII-lea.

Pentru Ioan Căianu, ca și pentru congenerii săi, „Valahul” nu e o «poreclă», ci, ca și „Kajoni”, un patronimic asumat. În absența unei limpezi conștiințe etnoculturale, el s-ar fi putut mulțumi să se numească „Joannes Kajoni”, dar lui îi place să vorbească despre originea sa de „valachus ex parentibus schismaticus”.

O INSTITUȚIE DE CULTURĂ ROMÂNĂ

Și totuși, cum se face că, după ce își încheie studiile inferioare (pe care le urmează în școlile de la Mănăstirea Clujului, Sebeșul și Șumuleul Ciucului), la 17 septembrie 1648, în jurul vârstei de 19 ani, Ioan Căianu intră în ordinul franciscan?

Faptul, așezat, de o anume mentalitate retardată, sub semnul abdicării, trebuie privit, ca printr-un filtru, prin orgoliul cărturarului de a-și afirma consecvent originea românească. Într-o asemenea lumină, decizia lui se dovedește a face parte dintr-o complexă și inteligentă strategie culturală. Cînd, în 1643—1644, copil fiind, trecuse împreună cu familia la catolicism, nu putuse să aleagă; acum hotărîse el însuși. De ce?

Ordinul franciscan din Transilvania timpului era foarte bogat în prezență românească. Protectorul lui Ioan Căianu, călugărul Marian, care îi dă recomandarea de admitere, era și el român din părinți schismatici (2). Că Ioan Căianu și colegii săi aderă la o altă credință decît aceea tradițională a comunității materne, în scopul de a dobîndi și de a-și păstra niște privilegii materiale, lată o explicație superficială. Pentru franciscanism, care cultivă simplitatea și ascetismul, nu pot fi binefaceri mai străine ca bunăstarea imediată, opulența și îmbuibarea. Dacă de o concesie confesională ar fi fost vorba, ea ar fi trebuit să se producă în direcția calvinismului, pe care autoritatea centrală voia să-l impună și populației majoritare. Ioan Căianu *selecționează* o confesiune cu un statut special în contextul social-politic în care trăia: ordinul franciscanilor nu viza țeluri totalitare, consuna, prin câteva din criteriile sale existențiale, cu credința comunității materne și în același timp — fapt extrem de important — condiția sa structurală, de ipostază a unei ideologii recunoscute și protejate, oferea cărturarilor români aderenți posibilitatea de a-l transforma într-o adevărată instituție de creativitate și propagandă culturală proprie. Ioan Căianu anticipează această șansă și o fructifică inspirat.

După ce își desăvîrșește studiile la școala superioară din Trnovo (Slovacia), urcă rapid pe treptele ierarhiei caracteristice ordinului său: la 25 august 1675 devine șeful Custodiei („Pater Custodiae”) la Șumuleul Ciucului, iar în anul următor, la 20 decembrie, este numit prelat-vicar, ceea ce îl anunța ca succesor la scaunul episcopiei catolice a Transilvaniei (3). Acesta era, fără îndoială, visul oricui se înregimenta într-o structură confesională din imbold carierist. Nu era și visul lui Ioan Căianu, care, doi ani mai tîrziu, va refuza rivnitul scaun episcopal. Se poate să nu-i fi plăcut nici luxul, nici alaiul pe care le promitea acest rang care, pe de altă parte, i-ar fi consumat și o parte din timpul pe care el se obișnuise să-l dedice muzicii și lecturii (4), dar motivația refuzului trebuie să fi fost mai adîncă și în concordanță cu aceea care îl adusese în ordinul franciscan: dacă l-ar fi pără-

șit în 1678, după ce îl remodelase, ar fi însemnat să părăsească un centru de cultură română.

Grație caracterului legiferat al ordinului, Ioan Căianu alcătuiese cîteva antologii de texte și compoziții, în care se poate descifra năzuința de a sublinia valorile artistice ale comunității materne, rădăcinile ei latine și afinitățile romanice. În vestitul *Codex Caioni* (Codicele Căianu), pe care îl întocmise între anii 1652—1671, pe baza unui manuscris început de Matei din Șeredei, au fost identificate, treptat, mai multe superbe melodii românești de dans: zece deocamdată (5). În vasta antologie *Cantionale Catholicum*, pe care o tipărise în 1676, din cele 742 de piese, 205 sînt în limba latină (6), iar cîntecul în limba latină se află în mai toate antologiile lui manuscrise sau tipărite. Nu se mulțumise însă cu reproducerea de texte religioase în latină. Actul comico-nii „Congregatio iudicis”, din 22 iunie 1676, probează că, îndată ce i se îngăduie să cumpere o tipografie, se și grăbește să editeze instrumente absolut necesare aprofundării limbii și literaturii latine, între care manualul lui Donatus și o parte din corespondența lui Cicero (7). În sfîrșit, pentru arta și cultura italiană făcuse o adevărată pasiune și nu e de mirare că, prin colecția manuscrisă *Sacri Conventus* (1669), el e cel dintîi care tezaurează scriptural muzica italiană în Transilvania (8).

Cum să fi acceptat Ioan Căianu ademenirea funcției care l-ar fi împiedicat să-și continue proiectul secret de a edifica o cultură românească în pofida condițiilor social-politice defavorabile comunității sale? Era firesc să prefere rotația în ierarhia închisă a ordinului franciscan: în 1681 va fi reales șef al Mănăstirii Ciucului, iar în 1686 — „Pater Custodiae”, pentru ca la 15 aprilie 1687, cu zece zile înainte de a muri, să devină șef al Mănăstirii Lăzarea. Rămînd în inima mecanismului pe care îl gîndise și îl pusesse în mișcare, cărturarul va adăuga noi piese de rezistență în patrimoniul culturii de expresie latină: va asigura dubla editare a monumentalei *Cantionale Catholicum*, în anii 1681 și 1685 (ca semn al eficienței minii proprii, amănuntul că următoarea ediție va apărea de abia în 1719 spune totul) și va elabora *Carte de cîntări rituale latine* (1681) și o colecție de imnuri (*Hymnarium*), de asemenea în latină, azi pierdută (care cuprindea, alături de imnurile „Breviarului” și piese ocazionale: „Palingenia spiritualis”, „Trigonis”, „Polyplethia”, „Hortus rosarum”). Această suită de manuscrise și de tipărituri avea darul de a potența conștiința originii latine a publicului românesc: un dar pe care Ioan Căianu îl premeditase.

A SCRIE ÎN ROMĂNEȘTE

O întrebare e firească: de ce Ioan Căianu n-a scris în limba maternă? În secolul al XVII-lea, în Transilvania, ca și în țările ei surori, se traduce și se redactează în românește: în 1648, la Bălgrad (Alba Iulia), apare *Noul Testament*, un op pe care îl patronează însuși principele Gheorghe Rákóczi; în 1561, mitropolitul Simion Ștefan traduce *Psaltirea*; Mihail Halici, tatăl și fiul, scriu versuri; în 1683, Ioan Zoba din Vinț publică la Sas Sebeș culegerea de cuvîntări funebre *Sicriul de aur. Carte de propovedanie la morți*; se întocmește un dicționar în trei limbi, latină, română și maghiară, care conține 2394 de cuvînte; și așa mai departe. Și atunci?

E adevărat că nu cunoaștem (încă) nici un text în limba română de la Ioan Căianu. Dar să nu-i fi încercat el savoarea? Cele mai multe din tomurile lui, manuscrise și tipărite, sînt antologii muzicale: numeroase melodii n-au text, iar atunci cînd au, antologatorul l-a reproduș în original. Apoi, nu puține din textele lui Ioan Căianu s-au pierdut, iar printre ele, unele susceptibile de a fi fost scrise sau transcrise în românește. E cazul *Cintecului Voievodului Lupu* (din „Codice”), pe o melodie de origine populară, despre care se știe că deplîngea trista stare a văduvei cunoscutului voievod, ajuns în robia lui Gheorghe Ștefan... Să fie o întimplare că tocmai asemenea texte au dispărut?

(1) Despre cele două variante de nume, la Marțian Negrea, *Un compozitor român ardelean din secolul al XVII-lea. Ioan Caioni (1629—1687)*, în seria *Melos*, nr. 2, „Culegere de studii muzicale scoasă de G. Breazu”. Editura Serisul Românesc, Craiova, f.a., p. 10. (2) În legătură cu numărul mare de români ardeleni în ordinul franciscan la mijlocul secolului al XVII-lea, Vasile Mocanu, *Ioan Căianu*, Editura muzicală a Ununii Compozitorilor, Buc., 1973, p. 33 și urm. (3) Evoluția ierarhică a lui Ioan Căianu și, în genere, datele bibliografice esențiale, la Marțian Negrea, op. cit., în deosebi, la Vasile Mocanu, op. cit., passim. (4) Este ipoteza lui Marțian Negrea, op. cit., p. 17. (5) Vezi Petre Brăncuși, *Muzica românească și marile ei primeniri*, vol. I, Editura Muzicală, Buc., 1978, p. 203. În *Dicționar cronologic. Literatură română*, Editura Științifică și Enciclopedică, Buc., 1979, p. 43, Mihail Moraru, care redactează articolele pentru perioada de la origini la 1800, vorbește de „transpunerea pe note a două melodii din folclorul românesc, cuprinse în „Codicele

E, totuși, posibil ca unele să fi avut o soartă mai norocoasă. Se știe astăzi bine că în episcopia catolică din Bacău, un număr important de cîntec din imponenta *Cantionale Catholicum* au circulat în limba română. Este episcopia pe care Ioan Căianu a vizitat-o în mai multe rânduri. Faptul a permis ipoteza că el însuși ar fi tradus și adaptat în românește o parte din piesele antologice. Or, aceste versiuni nu s-au pierdut: le-a conservat, în felul său propriu, folclorul local (9).

„O ADEVĂRATĂ MINUNE A TIMPULUI SĂU”

Domnia sa românească mult și de scurta, Ioan Căianu s-a adresat cu aceeași fervoare monistimii din teritoriile spiritului: a învățat mai multe limbi, a aprofundat teologia și filosofia, a studiat și a compus muzică, și-a câștigat o eximie reputație de constructor de orgă și de organist, a deprins arta editorului și a tipografului, a acordat atenție literaturii și botanicii, s-a încercat în poezie, ba chiar și în pictură (fi știm chipul dintr-un autoproret). Gheorghe Alexici, profesor de limba și literatura română la Universitatea din Budapesta, avea dreptate odinioară să-l considere „o adevărată minune a veacului său” (10).

Din partea unei personalități cu o asemenea deschidere este de așteptat să nu cantoneze în aria religioasă. Și, într-adevăr, în oricare din sectoarele spiritului s-ar mișca, Ioan Căianu descoperă și introduce valorile laice. Cînd își alcătuiește *Codicele*, lingă misse, imnuri sacre și motete, așază dansurile la modă ale continentului (courante, allemande, paduan, gailliarde, ricercari, chorea, balet, branole, passonezze, sarabande) și dansurile populare ale propriei comunități, ușor stilizate (în care a fost recunoscut, între altele, „Banul Măracine”). Într-o culegere preponderent literară (*Colecția de versuri latine și maghiare*), imnurile sacre se învecinează cu poeziile lui Mihail Feneșei (care i-a fost profesor) și ale lui Matei Veres, iar acestea cu propriile lui versuri în latină. De origine *Custodiae*, istoria ordinului franciscan ștefanit de la Șumuleul Ciucului, își situează obiectul într-o perspectivă concentrată: de aceea, ea se arată a fi o mină, încă neexplorată, de informație social-politică și cultural-artistică. Evident, *Herbariul Transilvănean* vădește disponibilități de botanist, ca și, probabil, *Marele Herbariu Transilvănean* ce, din păcate, s-a răcit.

N-ar fi drept să i se ceară lui Ioan Căianu o laicizare pură, de ateu. Fiind «al veacului copil», ca și alți cărturari europeni din epocă, el subscie unei confesiuni. Important este că nu i se înrobește și că, dimpotrivă, o preface într-un instrument de modelare culturală.

O REVELAȚIE: POETUL

Compozitorul, constructorul de orgă, organistul, editorul, tipograful, istoricul și botanistul, pentru a nu mai vorbi de organizator, țin în umbră poetul (11). Apoi, prin «grila» limbii de redactare, aplicată fără discernămint tuturor epocilor și contextelor social-culturale, un poet care n-a putut să scrie în limba maternă nu va izbuti să pătrundă în istoria literaturii naționale. Dar, deși limba rămîne definitorie pentru apartenența unui poet, definitorie poate fi și *imageria*: rețeaua de imagini pe care o susțin cuvintele. Acceptînd această posibilitate de identificare, rămîne de hotărît, în ceea ce-l privește pe Ioan Căianu, ce îi aparține cu adevărat din antologiile pe care le-a gîndit.

Cert e că în *Colecția de versuri latine și maghiare* (colecție în manuscris), autorul a introdus și un poem de tînguire la moartea cununatului său Ștefan Rács; e, în fapt, prin solemnitatea incantației, prin aerul de reculegere și indeosebi prin măsura tonului și a expresiei, un bocet românesc. Nu se știe însă dacă versurile latinești din *Organo-Misaale*, pe care un muzicolog le consideră motto-ul vieții cărturarului (12), sînt ale lui cu certitudine. În didacticismul lor discret, ele au o concizie de vers hermetic: „Despre timpul rău întrebuintat: / Plîng paguba lucrurilor, dar mai mult plîng paguba zilelor. / Regele va putea să ajute lucrurilor,

Caioni”. Se vede că documentația pe care a folosit-o era deja depășită în 1979. (6) Viorel Cosma, 300 de ani de la apariția antologiei de cîntec a lui Ioan Căianu, *Muzica*, nr. 1, Buc., p. 77. (7) Apud Marțian Negrea, op. cit. (8) E aprecierea lui Vasile Mocanu, op. cit., p. 49. (9) A formulat și a documentat această ipoteză Viorel Cosma, op. cit., p. 23. (10) Apud Vasile Mocanu, op. cit., p. 11. (11) În toate studiile care l-au fost consacrate și, de asemenea, în romanul recuperator *Marele cîntec*, de Mihail Diaconescu, Buc., Editura Eminescu, 1980. (12) Marțian Negrea, op. cit., p. 8. Traducerea îi aparține. (13) Vasile Mocanu, op. cit., p. 163. Traducerea îi aparține. (14) Ipoteza, expertiza și traducerea, la Ioachim Crăciun, *Cronica rimată a lui Ioan Caioni din 1654 despre sfîrșitul lui Vasile Lupu*, Anuarul Institutului de Istorie din Cluj-Napoca, 1961, p. 237—244. (15) Notele baroce ale dansurilor din „Codice” le-au desprins Romeo Ghircioașu, în *Contribuții la istoria muzicii românești*, Editura Muzicală, 1963, p. 203 și Petre Brăncuși, op. cit., p. 202—203.

Autoproret

simeni însă zilelor. / Deci cit avem timp, să facem binele”. Nici paternitatea versurilor pe care un alt muzicolog le scoate din *Cantionale Catholicum* (1676) cu intenția de a ilustra o viziune barocă nu e lămurită. Dar viziunea de apocalipsă e memorabilă: „Cînd munții curg ca izvoarele / Și zăduful topește stîncă / Apele mării ard cu flăcări / Asemenea prafului de pușcă / Pomii înfloresc în singe / Natura întreagă plînge cu vaet / De ruina lumii”. Spiritul baroc se dezvăluie în toată goicivitatea lui studiată: fluiditatea și flacăra sint elize ale mobilității și instabilității, iar ruina, plîsul și singele — tropi ai caducității. Și totuși, imaginile au o prospețime amănunțoare, de ev expresionist: parafrazindu-le pe poet, ele înfloresc în singe.

Pe temeiul unei expertize grafologice, s-a stabilit că una din cele trei cronici (datată 1654) care evocă sfîrșitul lui Vasile Lupu îi aparține lui Ioan Căianu (14). Se intitulează *Cîntec despre sfîrșitul voievodului Lupu și despre biruința ardelenilor și a Țării Românești*, cu ajutorul lui Dumnezeu de un Anahoret și se păstrează pe cîteva foi legate în deschiderea unui *Formularium* latin, tipărit la Veneția în 1551. Rima șchioapătă și expresia suferă, dar din această evidentă nu se poate scoate o judecată negativă. E probabil că poetul și-a scris textul mai întîi în românește și că l-a tălmăcit în maghiară ulterior și la rezeală.

Tonul e de „comico-tragedie”, specie pe care Ioan Căianu o antologhează cu interes, iar tropul fundamental e unul al prăbușirii. Vasile Lupu pierd prin sine însuși, datorită unei vini care-i colorează temperamentul: „Neastîmpăru-i și viclenia făcut-a domnia să i se surpe / ... / Lupul ca ciinele lui Esop pățise, întinzîndu-se-n van, după pradă, / Pîndind spre vecini, pierdu ce avuse, rămînd fără de țară”. Spiritul ofensiv renaștivist ar fi regretat eșecul unui gest de temeritate: spiritul defensiv baroc îl motivează printr-o predestinare tragică.

Remarcabil este, la un eclesiast, realismul imaginației. Eruditul și-ar fi putut burduși poemul cu referințe mitologice greco-romane și creștine, dar el le actualizează selectiv, cînd vrea să introducă într-un halou de mister detaliul concret. O rafinată intertextualitate ordonează astfel debordanța materialității: „Din prada Sucevei, cazacii căzuți, nenorocirea-nceput-a: / Foametea-i cuprinse curînd, ajungînd rădăcini de soc să mănînce. / A doua nenorocire veni cînd cazacii se-nneacă-n noroi și miasme. / Îngrămădindu-se-n șanțuri, ca viezuri, în fața ostirii-ardelene. / Mulți avîndu-și sfîrșitul de veci, în duhoarea lui Pluton și Cerber. / A treia nenorocire fu: paza de soimi ce transilvanii avură. / Pe cine-l prindeau dintre ei, atunci, prin sabia ascuțită-l trecură. / A patra nenorocire a fost sfîșierea hatmanului Timuș cu tunul”. Tehnica de a preface și combina informația istorică și mitologică e, în *Cintecul...*, ca și în celelalte poeme care îi pot fi atribuite lui Ioan Căianu, aceea caracteristică stilului baroc. Asemenea dansurilor din *Codice*, și aceste versuri par scrise pentru clavecin. Punînd în paranteză precaritatea formei lingvistice în care s-a păstrat, versiunea românească a *Cintecului...*, face vizibilă o morfologie ingenioasă, în care „corolarul” și „trilul” nuanțează spunerea.

Sînt semne că antologarea textelor originale din colecțiile și culegerile pe care le-a alcătuit Ioan Căianu va restitui literaturii române un mare poet.

„DECI, CIT AVEM TIMP, SĂ FACEM BINELE”

Opera îl proiectează pe Ioan Căianu cum s-a descris în autoproretul pe care l-a pictat în 1673, la 44 de ani, o vîrstă la care se dovedise deja a fi una din personalitățile-simbol ale secolului baroc românesc. Impresionează privirea pătrunzătoare, atentă și calmă, paradox psihologic și semn al unei intense vieți lăuntrice. Înălță și amplă, fruntea luminează și echilibrează o figură austeră, care se înalță cu demnitate din faldurile rasei monahale. Cartea pe care o ține sub brațul drept e, probabil, aceea în care scrisese versul care argumentează un mod peren de a fi în lume al comunității materne: „Deci cit avem timp, să facem binele”.

CONSTANTIN SORESCU

Valori de azi

Publicistica lui Marin Preda

Publicistica lui Marin Preda relevă, în accepția superioară a cuvintului, un moralist de vocație. Altit în ceea ce privește reflecțiile lui asupra existenței în genere, cit și a eticii scrisului în special. Puțini sint scriitorii care să-și fi purtat cu asemenea demnitate și nobilă îndrăgire blazonul, asumindu-și integral condiția profesiei sale. Într-o tabletă dedicată lui Miron Radu Paraschivescu, **Ora despărțirii de un prieten**, întinim aceste afirmații, ce se pot revizui în primul rind, autorului **Celui mai iubit dintre pământeni**: „După Eugen Lovinescu, nimeni n-a iubit la noi mai mult profesiunea de scriitor și nimeni n-a luptat mai mult să-i păstreze întreaga noblete ca Miron Radu Paraschivescu”. Îndreptățit ca nimeni altul dintre contemporani să vorbească despre „meseria” de scriitor, cu care s-a identificat până la uitarea de sine și sacrificiu (la terminarea **Moromeților**, vol. I, se simțea atit de epuizat — mărturisește prozatorul — încit dorea să moară; să fi fost oare și o anticipare a tragicului eveniment de după ultimul său roman?). Marin Preda a pulverizat prejudecățile și insidioasele demitizări reducționiste, mai noi sau mai vechi, ce parazitează imaginea scriitorului, meru agasat de curiozitatea și obtuzitatea spiritului comun. Cu înimitabila și caustica lui ironie moromețiană inscenează într-unul din texte (**Obstacole în calea lecturii III**) un dialog, mai bine zis un „divan” al înțeleptului cu lumea: „Va să zică, opera de artă nu se datorează precumpănitor talentului, ci muncii. E o idee pe care înșiși scriitorii, imprudenți și din dorința de a alunga dintre ei pe lenesi și pe misticii inspirației, au lansat-o pe piață, micșorându-se inutil, fără să-și dea seama, în fața gândirii comune care a tresărit: «Aha! Așadar muncă! Talentul nu e așa de important! Păi

dacă e vorba de așa ceva, ce mare ispravă, și noi știm să muncim...». Drept care, cei mai îndrăzneți dintre ei și-au suflecat pină sus minciile și s-au pus pe treabă. Cărți voluminoase și multe la număr au început să asalteze editurile din întreaga lume. Editorii nu le pot respinge pe toate. Iar ceilalți dintre ei, mai puțin ambițioși, au început să declare că n-au ei timp să scrie, că i-ar viri în buzunar pe toți acești scriitori ale căror nume apar mereu prin reviste și ziare de au ajuns să plictisească”. Excelentă pagină de moravuri și extrem de actuală mai ales că auzim destul de des fraze ce încep cu: „n-am eu timp că...”. Nu este vorba în nici un caz de vreo idee privilegiată despre artă, ci pur și simplu de neantizarea unor clișee și prefabricate de gândire, mult mai nocive decit par la prima vedere. În același spirit al respectului și recititudinii profesiei pe care a apărât-o de neînțelegerile din exterior, dar și de impostura din interior, sint discutate menirea reală și statutul omului de litere în cetate. În **Fatalitatea relației**, care este și o profesiune de credință, scriitorul este definit ca o intelectual angajat, ca o conștiință critică, lucidă, meditando asupra etern insolubilelor ecuații umane: individul și istoria, omul și existența. Marin Preda găsește pentru modul său de a gândi asupra literaturii o formulare semnificativă, plină de miez: arta de relație. Sintagmă ce nu vrea să spună nimic altceva, și totuși atit de mult, decit **situația conștiinței scriitoricești** în legăturile sale multiple și indetructibile cu lumea, cu viața, cu tot ceea ce o inconjoară pe coordonatele prezentului și ale istoriei; o situare însă activă, de o fervoare reflexivă, far al condiției umane, luminind adevărurile ei fundamentale, oricic de neplăcute și inconfortabile ar fi acestea pentru gândirea comodă: „Cineva s-ar putea

întreba: e chiar atit de importantă literatura, încit să intre în interiorul ei astfel de avertismente? După părerea noastră este. Chiar dacă există dorința provocată de dezamăgiri, de a o îndepărta de la această misiune. Nu micșorind în gândirea noastră forța de influențare a conștiințelor pe care o are arta rezolvăm dezamăgiriile noastre. Dezamăgiriile nu sint, firește, de ordin literar. De ce atunci, să suportate ideea de literatură aceste consecințe? Nu arta de relație s-a depreciat, ci acei scriitori care au falsificat-o. Desigur (și asta am spus-o cu altă ocazie) e foarte adevărat că sarcinile prea mari înăbușă literatura, excludind-o în domeniul abstracțiilor. După cum sarcinile prea mici, sau periferice, o coboară în anecdotic sau amorf. Putem noi scoate literatura din dialectica implacabilă a existenței? Sigur că da. Dar atunci cei care sint insetați să o facă trebuie să prevadă și posibilitatea că la ora douăsprezece noaptea, peste somnul lor, popuiat de jocuri frumoase sau groșesti, cineva să vină să le bată clopotul fatalității relației”. Desigur, nu este nici pe departe, singura definiție posibilă a finalității literaturii și a rolului scriitorului în societate, dar este, să recunoaștem, una dintre cele mai pertinente și mai „fierbinți”. Veghind la respectarea specificului și autorității breslei sale, Marin Preda era în aceeași măsură de sever cu impostura unor pseudo-autori, pretinzind confracțiilor o înaltă atitudine în fața actului scriptural. În **Făcătorii de cuvinte și Despre evazionism, literar și social**, demontează cu o precizie ironică, extrem de neplăcută pentru cei vizați, mecanismele literaturii de consum și, mai ales, ale producătorilor de poezie serializată. Deși nu cuprinde nici un nume, **Făcătorii de cuvinte** — imi amintesc — a iscat la data apariției (mai întii în presă) o puternică impresie și tirul lui atit de eficient l-a determinat pe un tinăr, pe atunci poet, să dea o replică foarte nervoasă, punindu-se singur în ipostaza celor persiflați în articol. Nici nu se putea un „omagiu” mai sincer și mai convingător adus influenței și impactului pe care cuvintul mare-

lui scriitor îl avea asupra confracțiilor săi, și a cititorilor în general. Marin Preda era și un profund și original cititor de literatură universală. Nu era un speculativ, dar ca și Liviu Rebreanu avea darul de a sesiza dintr-un unghi personal aspectele esențiale ale cărții sau autorului în discuție. Amatorii de paradoxuri ușoare, ambalate într-o formă atrăgătoare, sau de dantelării ale stilului au gustat mai puțin sau deloc această franchețe a rostirii și directitudine a opiniei. Numai că în destule cazuri, speculativul bricolează abil în marginea fenomenelor fără a găsi vreo dată cheia de acces a profunzimilor. Oricit ar părea de straniu, la unii facultatea speculativă eseistică înseamnă o valorizare superioară a unei absente; capacitatea de a vedea esențialul și de a minui cu spontaneitate și naturaleză concepțe fundamentale. La o întâlnire avută cu citiva ani în urmă, cu studenții Facultății de limba și literatura română, la Universitatea din București, Constantin Noica a fost întreat, cu o evidentă notă de maliție, ce părere are de substructura filosofică a romanului **Cel mai iubit dintre pământeni** și de teoriile lui Petrini. Răspunsul filosofului a fost categoric; Marin Preda a întreprins prin intermediul personajului principal, Victor Petrini, una dintre cele mai serioase și adinci lecturi și interpretări ale ideilor nitzscheene. Și pentru cine a parcurs reflecțiile lui Marin Preda despre Balzac, Stendhal, Tolstoi, Dostoievski, Sartre, Camus etc. faptul nu mai pare atit de neașteptat. Limitându-mă acum strict la literatură, preferințele scriitorului merg, cum era de prevăzut, spre autorii de vaste edificii narrative, Balzac, Tolstoi și în literatura noastră Sadoveanu. Demn de remarcat este efortul său de obiectivare, comentind și apreciind și alte experiențe și maniere narrative în afara celor congenerice, lucru rar întilnit la marii prozatori. La drept vorbind, de Sadoveanu îl desparte structural și stilistic o prăpastie, ceea ce nu-l împiedică să-i recunoască măreția talentului. G. Călinescu nu a reușit, teoretic vorbind, să iasă niciodată din

propria formulă epică cu toate că era și critic literar, încind prozei românești ca unică soluție romanul realist de tip balzacian. Pentru a ilustra nu numai deschiderea lui Marin Preda (între altele era și un admirator al lui Céline, pe care îl considera cel mai original prozator francez al secolului XX), ci și soliditatea argumentelor sale am să menționez că nu citea cărți, ci autori întregi. Nu știu citi critici au citit integral pe Balzac, Tolstoi sau chiar Sadoveanu. Într-un utopic moment de sinceritate mulți ar trece la colț. Pentru a ilustra însă modul său particular de a interpreta și gândi literatura am să mă opresc la un text despre Gala Galaction. Ceea ce îl uimește în povestirea **De la noi la Cladova** este faptul că preotul român din Bărăgan, iubit cu dispreț de o sirboaică tinăra și frumoasă, nu găsește altceva mai bun de făcut decit să o consoleze spiritual și să o lase să se stingă de dragoste. Gestul este comparat cu fervoarea starețului tolstoiian care își taie cu secura un deget de la mină, pentru a rezista ispitei erotice. Dar, se întreaabă moromețian prozatorul, în viață, pus într-o situație asemănătoare, Gala Galaction cum ar fi procedat? Și în continuare — știind că exista un jurnal manuscris al autorului nuvelei mai sus citate — Marin Preda afirmă că lectura lui ar trebui să fie teribil de palpantă. Și avea dreptate. Intuiția i-a fost confirmată în totalitate. Publicarea peste un timp a jurnalului a relevat, fără dubii, un document uman și sufletec de un autentic dramatism. Și nu numai atit. Gala Galaction a trăit cu adevărat o dilemă de aceeași natură cu a eroului său, și a procedat exact invers. Cit se poate de laic. Paginile din **Imposibila întoarcere** sint înțesate de astfel de intuiții și gânduri cu explozie înfrizată, pe lângă care trecem cu lejeritate pentru a fi apoi ajunși din urmă și zguduți, în sabloanele noastre, de suflul puternic al ideilor.

În publicistica sa, ca și în romane, Marin Preda a rămas același: un scriitor fundamental.

PAUL DUGNEANU

Poezia ca stare de spirit

„Imi voi scoate din suflet dragostea ca pe un glonte”

Poemul de dragoste al lui Vasile Petre Fati devine, într-un spațiu închis, claustrofobic, ermetic precum capsula unui timp interior brăzdat de cicatricile existențiale (din culoarea cărora nu lipsesc mironodena melanholiei, a tinjirii, excipientul „greței” sartriene), scenariul peliculei pe care memoria — orcheștrată de mișcarea stărilor de spirit — o proiectează pe pinza dezolării. Bate, în mecanismul complicat, labirintic, al ceasornicilor iubirii din aceste poeme „prea tirziu!” melancolic și disperat, trecutului așezat meticolos ca praf de pe marile bibelouri care închid viața între cioburi de porțelan cu nepuțință de reconstituit: „Voi citi ziarul și voi plinge, / Voi minca un măr, va fi frig. / Imi voi vopsi fața în roșu, / Încet, încet te voi îngrozi. / Voi avea dinți de hirtie, / Voi închide ușa, te voi uita. / Cu un cutit imi voi da la o parte / Lacrimile, ca să mă vezi / Voi deschide gazul la bucatărie, / Comerțul cu cactuși nu voi mai face / (...) / Eu voi citi ziarul și voi plinge, / Voi minca un măr, va fi frig” (**Clau pentru noiembrie**, în vol. **Paradisul de fier**).

Sentimentul este în permanență vestit de un abur de amnezie, purtat de o briză ușoară, insensibilă aproape, de uitare; poetul rătăcește la nesfârșit pe străzi, prin ganguri întunecoase, prin coridoare tăcute, se întoarcă, pleacă din nou, revine atras magnetic de o întimplare pe care trebuie să și-o amintească. În absența „povestirii” cursive rămân fragmente disperate de glasuri și gesturi, frânturi de imagini, obiecte mute, incapabile să rostească măcar un singur cuvint despre eveni-

mente la care au asistat: „Într-o dimineată, întoarcerea acasă. / pe nevăzute, / Ca un om care trebuie să-și caute trecutul / În răcoarea micilor odăi. / O lumină de vară ca pentru albine. / bună pentru cei slabi / (...) / Și eu străin în casa aceea, căutind locul / Unde imi țineam odată / Un jurnal intim, / Dar totul era aducere aminte, totul părea o întimplare...” (**Loc**). Sau: „Într-o dimineată am urcat în odaia pustie / Ca un om al secolului. / Ceva s-a întimplat, am spus, / Un lucru de care imi este teamă. Am privit / Înaintea mea dar nu am văzut lucrul acela, / O umbră subțirea în dreptul ferestrei, / Acolo unde imi cade o rază de soare pe mîini / Ca dinainte de debarcarea fenicienilor / (...) / ...nici un semn, nici o primejdie. / Ceva s-a întimplat, am spus, un lucru / De care trebuie să-mi amintesc, acum, totul.” (**O întimplare**).

Aceste „amprente” fizice (ochelarii de soare, brățara uitată într-o cutie, leagănele din fața mării mișcate de o forță necunoscută, scara de lemn sunind sub apăsarea nimănui, cutitul uitat pe masă a cărui lamă aruncă pe pereți o rază expresionistă) îi servesc poetului la „reconstituirea” sentimentului, iar nu la evocarea lui, la refacerea minuțioasă a cadrului, a atmosferei (chiar cu o chirurgicală detașare) și mai puțin la melancolia, nostalgia invocată. Sentimentalismul este rapid incinerat în flacăra de magnetism a imaginii insolite, strălucitoare, slăbiciunea capătă „atela” ironiei, bandaful de ghips al cruzimii sarcastice: „Lorelay, eu nu te iubesc. Pleacă de la mine cit încă e

seară — / Și nu se vede crucea mea / De a număra pină la douăsprezece, ferocitatea de a-mi / Pune mânușile, / Oglinjoara cu care fac ca avioanele să se prăbușească / În mare. / Pleacă de la mine. Părul tău e o insectă, părul tău / E o colivie deschisă, / Miinile tale au vine albastre ca razele Roentgen / Deasupra muribundului, / Vine subțiri după care pacheboturile s-ar putea orienta / Noaptea. / Și ești atit de singură în orașul acesta care coboară / Spre mare / Încit nici eu cu perechea mea de schiuri nu te mai pot iubi. / O viață întreață, Lorelay, să aprind chibruturi ca să te pot / Vedea, o viață întreață! Hélas! / Așa încit cobor pe această scară, așa încit acest poem / E o sticlă de cobalt prin care se vede că nu pling / Ci doar cobor o mie de leghe și încă o mie, încet, / Pină dispar cu totul.” (**Lorelay**).

Există o secretă, subterană exaltare în fața „vestigilor” trecutului afectiv, o tendință de fetisizare împinsă, uneori, pină la burlesc, dar cu efecte notabile: „Ținind și acum în pumnii strinși / Puțină zăpadă din anii șazecei...” (**O ultimă privire**); „Atunci am aruncat / În foc fularul ei albastru, mânușile; / Dragostea mea...” (**Am locuit odată**); „Dar acum lăsați-mă să ating cu mina / Pe lăcina de ploaie a tatălui meu mort. / Ea este acolo, roasă pe margini, / Cu buzunarele umflate de flori de cimp. / Minecile îi atiră de-o parte și de alta. / Ai putea să dansezi cu ea / Și chiar s-o lovești” (**Plelerina de ploaie**, în vol. **Amă-nuntele**); „...dacă am căuta în cutia viorii / Am găsi acolo o rază de soare din anii trecutului / Atit cit să-ți încălzești miinile...” (**O rază de soare pentru fratele meu**, în vol. **Paradisul de fier**). În definitiv, toată această perdea învaluitoare de obiecte vechi, uzate, dezafectate, inventate pentru a stoarce trecutul de „sunet” acționează ca o surdină pentru patetismul exacerbat pe care Cehov — de care Vasile Petre Fati se apropie în cîteva rinduri fascinat — îl imblinzise extraordinar, convertind ridicolul în moneda su-

blimului cu multe înainte. Iată-l pe Fati scoțind efecte noi din instrumentul patetismului acordat în gamă ironică: „Cei care au cules fragii sălbatici acum nu mai sunt, / Cei care au ris în dreptul parcului de vară au obraji albi ca de cretă. / Leagăne dinaintea mării, acum opriti-vă! / Voi sunteți din oțel! / (...) / În cușca liftului, în hale, în magazii / Voi săruta piatra ta albastră de inel. / Du-te, închide ușa, vorbește. / Miine imi voi schimba viața. // Cu gura voi atinge fire electrice și voi ride. / Prin geamul de sticlă voi privi pină veți dispărea. / Dragostea mea a fost ca un pumn de mei. / Leagăne dinaintea mării, acum opriti-vă!”. (**Cei care au cules fragii sălbatici**).

Există, dincolo de posibilele filiații, un aer de sinceritate rănită, de prospețime a sentimentului care mi l-a evocat nu o singură dată pe Salinger, vrăjitorul adolescenței atitor cititori; nu numai bețișoarele de chibrut arse într-o dezolată, fără speranță așteptare, nu numai schiurile învelite în hirtie de ziar și fularul roșu biciuind cecitate și turpitudinea, insensibilitatea și disprețul „matur”, nu numai cușca liftului și „cabina telefonică unde se poate plinge ușor” trimit la autorul de peste ocean (la urma urmelor, toate acestea rămîn simple piese de recuzită pe care poetul nostru le încarcă cu un talent excepțional de energia secretă a emoției poetice, căreia îi găsește și o pregnantă, personală expresie), ci un tip de sensibilitate în răspăr cu normele conformismului afectiv: „Noaptea ajung acasă cu mașina salvării. / E tirziu. Imi aprind o țigară și rid. / Ar fi bine să-ți ștergi lacrimile, imi spune șoferul, / Ar fi bine să-ți vad actele. // (...) / E cald în mașina salvării / Și poți plinge ușor. Ar fi bine / Să nu te mai vad niciodată, imi spune el. // Mă privec în oglindă: mi-am pierdut viața / ... / E frig în mașina salvării. Haide odată! / Va trebui să cobori. Va trebui să nu te mai vadă nimeni.” (**Mașina salvării**). Identitatea, pusă sub semnul incertitudinii și la Salinger, devine la Vasile Petre Fati obiectul unei căutări

febrile, terorizante, obsesive; se cer deseori „acte” în versurile sale. Se aruncă multe priviri în oglindă în căutarea „conturului” unei existențe. Se poartă mult ochelarii de soare, fularul, fața acoperită cu ziere pentru a se ascunde viul, sensibilul, fragilul suflet al poetului pornit în căutarea certitudinii propriei identități risipite într-o lume a aparențelor.

Chiar **structura narativă** — definitorie — a poemelor sale vine să întreaască această impresie: „povestea” pe care o spun versurile lui Vasile Petre Fati este povestea întoarcerii spre o iluzorie Ithacă a individualității din care timpul, degradarea sentimentelor, împietritrea emoțională smulg, aidoma unor valori nestăvilit, mari fragmente tirindu-le în larg. În fața acestui proces, reacția poetului va oscila (semn al unei labilități funciare, irepresibile) între plinsul înăbușit ori hohotitor și furia surdă, strivită între pereții silențioși ai solitudinii depline: „După ce închid ochii văd peretele alb, / (...) / El nu mă părăsește, el nu spune / Acum totul s-a sfârșit, Petre. / Cu mina îl ating în somn. În locul acela / Răsuflarea mea a făcut un mic semn, / Ceva ca paiul, ca piciorușele de păianjen. / Acum nu-l mai poți șterge. / Îl lovesc cu pumnul, îl ating, / Peretele alb ca burta unui pește. / Doar sus e un tablou cu cini / Din care se vede că nu sint singur. / Eu voi închide ochii, eu voi lovi cu pumnul, / Peretele alb va fi acolo / Cînd moartea va veni la mine cu o mică oglinjoară / Și-mi va spune: „Privește-te, Petre!”. (**Peretele alb**, în vol. **Paradisul de fier**).

De-acum, părăsind orice structură poetică pre-existentă, poetul își va delimita un teritoriu poetic în măsură să-i asigure nu numai originalitatea, ci și profunzimea impresionantă a experienței sale artistice.

TRAIAN T. COȘOVEI

viata literaturii

Poezie

Fetele jocului *)

Poezia lui Petre Stoica (recent antologat în colecția „Cele mai frumoase poezii”, ceea ce echivalează unui act de consacrare cvasioficială) este, în ansamblul ei, rezultatul unui perseverent efort de a disimula în expresie o înclinație structurală spre melancolie și sentimentalism. Această situație (lirică) își află rădăcinile în acțiunea grupului de la revista „Steaua”, care, la sfârșitul deceniului șase, contesta emfaza rigidă a poeziei la modă, propunând prin A.E. Baconsky „o nouă sinteză a simplității”, bazată, între altele, pe o negație a limbajului poetic (adică poetizant), pe o „știință a condensării, a dozajului” și pe un „fals prozaism”. Ca Baconsky însuși, dar cu alte mijloace, Petre Stoica își supune, după un debut ezitant, propria poezie unei sistematice acțiuni de-poetizante, unei, cum s-a spus, acțiuni de „deparazitare” a lirismului. Poetul este dintre aceia care (cu toată ușurința de a se mișca printre stiluri) scriu o singură carte prin încercări repetate, rețutări, reveniri. Această carte, purificată de multe „exerciții” (cu observația că poetul scrie mai mereu acceptabil) se află între copertile antologiei despre care e vorba.

Demersul liric al lui Petre Stoica evoluează de la o poetică implicită către una de implicare a poetului, dar reprezintă mereu o căutare a unui mod de expresie capabil să reprime sau măcar să disimuleze sentimentalismul. Mai întâi scrie, apoi **apără scriind** o poezie în care declară, cu o modestie echivocă, a avea încredere. Selecția poemelor ce compun antologia slujește același principiu de-poetizant, operând mai ales asupra primelor volume, dar lăsând să scape din ochi mai recente și mostre ceva mai edulcorate.

Oricum ar fi, poezia lui Petre Stoica își atinge adevăratele cote valorice în momentul în care conștiința domină trăirea, iar construcția primează asupra inspirației. Aceasta se produce începând cu „Miracole” (1966). Poemele au aerul unor compoziții realizate pe baza unui montaj de elemente decupate, în aparență prozaice, banale, între care se încastrează și cite un cuvânt rar ori o imagine livrescă, îndelung căutată. Atmosfera este domestică ori de univers infantil, dar îmbinarea elementelor se face în virtutea unei discrete sugestii simbolice. Decupajul rămâne o aparență, căci montarea urmează o logică a imaginarului sau a poeticului, fie el și de natură prozaizantă ori de-liricizantă. Rezultatul este o l-realizare a realului.

Un vers din poemul „Moment romantic” („fotografii i-a așezat după un fel consacrat”) pare a sugera că, în ce-l privește, poetul intenționează să fotografieze într-un mod ne-consacrat, adică neconvențional. Selecția, asocierea, mecanismul memoriei, chiar, se supun mereu unui principiu antisentimental. El descrie ori montează „la vedere” mici spectacole în care prozaicul devine pe nesimțite insolit și bizar.

Universul copilăriei se menține în „Arheologie blindă” (1968) și „Melancolie inocente” (1969). Este însă un univers imaginar, reconstruit printr-o atentă selecție și, în acest sens, termenul „arheologie” arată întuirea exactă de către poet a facturii proprii sale poezii. El nu descrie tablourile, ci dezvăluie felul în care ele se alcătuiesc, nu poetizează, ci detaliază mecanismul poetizării: „Aici e

felinarul orbî de treizeci de ani / e presa pentru storsul strugurilor — / așteaptă să se umple fagurii toamnei, / atunci din jghebul ei va curge mustul, ofrandă pentru sfîntul Dionis / care hoinărește din sat în sat și discută cu țărani prin circiumi, / aici e coasa, grebla și sint toate uneltele” etc. Se întâmplă că refuzul programatic al poetizării ori al „metafizicii” (și, nu mai puțin, al metafizei) poate menține uneori poemele la condiția unui prozaism adevărat, nu la cea a unui „fals prozaism”. Asistăm însă, dincolo de aceasta, la un subtil proces de „exilare a imaginarului în real”, cum frumos se exprimă Petru Poantă sau, mai bine, la o substituție treptată a realului, la o redimensionare a lui în virtutea unor legi ale ficțiunii. În tablourile sale de aparență naivă, melancoliele poetului, declarate cu prudent-prefăcută sinceritate drept inocente, nu sint altceva decît strategii lirice, înglobînd în tot mai mare măsură ironia de varii nuanțe, mai ales de la volumul „O casetă cu șerpi” (1970) încoace, unde intrăm într-un spațiu de o studiată patriarhalitate: „Bunica a fost cîndva în California acolo / oamenii cresc altfel de iepuri ce minună / e la noi în Balcani bunica s-a întors de mult / melancolică privește acum pe ferestre / dăliile sunt niște capete de pudel din curte / adie miros de varză bunica era o femeie / aproape înaltă scilicet ca alămurile fanfarei / din chioșc în orologiu e foarte tîrziu / și un vapor cu aburi se scufundă încet / în gravura de sus”. Chiar așezarea în vers urmărește deliberat deoalemnizarea, aritmia, estomparea muzicalității.

Volumele cele mai bune — „Un potop de simpatii” (1978) și „Caplești de glorie” (1980) — sint tocmai acelea în care artificiozitatea triumfă pe deplin în fața sincerității. Treptat, poetul devine personajul propriei sale poezii, sau mai curînd actorul acesteia, într-o poză de o modestie prefăcută. Autoironia, autoderiziunea sint de fapt măști ale unei mindrii refulate. Poetul se infățisează pe sine într-un univers provincial, domestic, rural, un spațiu sugestiv-simbolic de fapt. Il vedem bînd țuică la bufet cu țărani care, ca de obicei, au o singură amintire pe care o detaliază în chip repetat, ori i se adresează într-o manieră de o politețe suspectă cu „domnu’ poet”. Aici studiază „comportamentul caprei în fața cușitului”, discută „despre structuralism și despre viitoarea crescătorie de melci”, descifrează împreună cu factorul poștal „adresele peștilor”, închină o odă șoarecelui, schițează, în maniera lui Marin Sorescu, ori, mai bine, a lui Edgar Lee Masters, portretele unor consăteni, se plictisește, își omoară timpul, dă interviuri fanteziste la telefon, se adresează „Congresului din Sassó Ló” atrăgînd atenția că „sonetele și licuricii sunt pe cale de dispariție”, că este în creștere „nivelul artistic al dansatorilor pe sirmă ghimpată”, în vreme ce „scade (...) moralul cultivatorilor de varză” etc.

Ar fi totuși exagerat să susținem că se creează cu adevărat în aceste poeme o atmosferă, ori că se conturează cu adevărat un spațiu imaginar de o mare pregnanță. În acest sens apropierea de Emil Brumaru trebuie făcută cu prudență, Petre Stoica fiind mai bogat (dar și mai exterior) în gestulație. E mult joc în tot ceea ce face poetul, e multă fantezie și se află o mare dexteritate în manevrarea cuvintelor, un fin spirit asociativ și un rafinat simț al umorului. Lipsite în chip voit de profunzimi, de „metafizică” (ceea ce implică totuși asumarea unui risc serios), aceste poeme sint agreeabile prin limbajul lor în doi peri și printr-un aer de nepăsare jucat sub poșghița căreia licăre sufărînța. Trebuie observat însă

în legătură cu aceste poeme de aparență lejeră, seriale, anaforice, să simplitatea lor este cel mai adesea efectul migalei, al unei răbdătoare selecții spontaneitate lor este elaborată, astfel încît cele mai izbutite ies dintr-o montare atentă la nuanțe: „Degetele caute în pămînt coropișnițe, rime / începe ora pescuitului cu undița / o pierdere de vreme spun nevestele / care dărăcesc lîna sau pun porumb la murat / bărbații fumează pe mal / și în timp ce urmăresc lenea depulei / moartea le fură bicicletele iar peștii / citesc un ziar iarnăresmat” („După-masă în jurul orei cîinci”). Caracterul narativ al unor asemenea poezii este înșelător, căci poetul „narează” nu auit o întâmplare, ci o operație de selectare prozaic-poetică. În sfîrșit, actul de substituție ce se continuă în ultimele volume ale lui Petre Stoica nu mai vizează atît înlocuirea realului cu imaginarul, cît a sincerității cu poza și a autenticității cu artificiozitatea. Spirit modern, el este adeptul concepției potrivit căreia durerea provocată, avizată, „dereglarea” premeditată a simțurilor sint mai autentice în expresie decît durerea naturală. În acest context jocul lucid-fantezist și disimularea ironică își dezvăluie substratul de inocentăstabilă gravitate.

Prefața lui Gheorghe Griguru („Petre Stoica ori surprizele ambiguității”) este — în afară de ușoara supralicitare a rolului de ferment (altfel real) al poetului în poezia actuală — pătrunzătoare, caldă și la obiect.

TUDOR CRISTEA

*) Petre Stoica — „Sovenir” (Cele mai frumoase poezii). Cuvînt înainte de Gheorghe Griguru, Editura „Albatros”, 1988

Poezie

Balada, din nou *)

Un univers oarecum insolit în peisajul liricii actuale ne propune poetul Dumitru Titus Popa, autorul volumului de versuri **Pecetea elină**. Tipărit după alte câteva volume de poezii (Seara pe arbori, 1975, **Alegerea ființei**, 1977, **Ordinea și armonia**, 1981, **Proba labirintului**, 1983), **Pecetea elină** ne dezvăluie un scriitor preocupat mai mult ca oricînd de marile taine ale existenței, de trăirile ființei aflate pe tărîmul riului Acheron, pendulînd hamletian între a fi și a nu fi: „În ființă trece o stare / În stare rodește un semn / Coloanele lumii-n curbare / Îngheață în strigăt îngheață-n idemn. / Hamali cu peruci multiforme / Încarcă boccele de fier. / În pintecul clipei enorme / Plecăm în fierbintele ger” (**Pecete Electra**).

Plecarea în „fierbintele ger”, lungile, infernalele călătorii la porțile totului și, deopotrivă, ale nimicului, pendularea permanentă între cer și neant, iată, pe scurt, coordonatele esențiale ale cărții de față.

Pentru a se înțelege pe sine, pentru a-și înțelege eul profund, aflat în stare de criză acută, poetul ne prezintă un scenariu aparent complicat, deplasînd accentele trăirii proprii spre zorii antichității eline, propunîndu-ne dialoguri cu personaje celebre: „Casandra, vorbește... // Cit timpul e încă etern, / Cerul desigur nu ne primește / Dar nu ne lăsa acum în infern” sau evocîndu-ne locuri demult cunoscute: „Există de-a pururi pe lume / O Troie; de-a pururi

o mare de dus / În depărtarea și-n locul anume / Prin răsărit prin abis prin apus” (**Pecete Electra**).

Procedeele e clasice. Așezat în fața oglinzii, privindu-se pe sine, poetul, întocmai unui actor, își „dramatizează” cu bună știință revelațiile. El ne propune scenarii imaginare, călătorii temerare sau partide de vinătoare la care vinătorii poartă vinatul în ei înșiși: „Leagăna vîntul plăcuțele ierbi... / Vinătorii așteaptă în inimă cerbiu” (**Elegia**).

Modelele lirice urmate aici se pot recunoaște cu ușurință: Alexandru Macedonski, cel din **Noaptea de decembrie** și Ștefan Augustin Doinaș, autorul **Mistrelului cu colți de argint**. Ele sint bine însușite și credem că nu ne înșelăm dacă afirmăm că prin acest volum asistăm, de fapt, la o resurrecție a baladei, în cu totul alt mod decît se întâmplă, să zicem, la Tudor George, în lirica de azi.

Zidindu-și versurile „din clar și măsură”, bun cunoscător al rigorilor prozodiei clasice: „Mi-au dat un smoking negru să-l îmbrac / Și-nțelepciunea clasică elină / Și să vorbească. Și să tac” (**Pecetea elină**), Dumitru Titus Popa pare, într-adevăr, a stăpîni calitățile care se cer abordării unui gen dificil, cum este balada, unde căderea în prozaic și nesemnificativ amenință la fiecare pas.

Sigura stăpînire a „meșteșugului” poeziei, pe de o parte, și inteligența poetului, dublată de o trăire lirică profundă mascată cu măiestrie, pe de altă parte, îl conduc pe autorul nostru spre realizări de excepție. O asemenea reușită baladă este **Mirosul străinului**: „Din cuști cu azur au sărit cîinii lui Castor din Rent, / Călătorul căzu în genunchi... Implora cîinii? / „Hei păcurarule trist! Hei păcurarule trist și dement / Vai și amar de stăpîni / Ce nu știu să pună-n pripoane spaima și soarta și cîinii!” // Și cum spunea: „Sapă cu ghearele rădăcina adîncă / Sămînța crăpată nu ăveste cu totu-n lumină. / Există acolo un simbur pur. Ia și mîncă. / Umblă caută află / Nu uita: ești și animalul căzut dar și picătura subțire de stirpe divină”.

Un poem simplu și tulburător este **Acresco**: „În zori / Cînd vinătorii iau stepa pe țevile lungi / Caut sub umărul stîng / Cuibul de dropie, / Pasărea-i moartă de frică. / Stai liniștită îi spun / Stai liniștită... Murim”.

Dar cea mai reușită baladă din carte ni se pare a fi cea intitulată **Călătorul tăcut**: „Eu din Metodamna duceam griu la moară / Pe jos mă duceam cu desăgii-n spinare... / Bătrînul morar e alături de mine și moare”. Se găsesc în această poezie versuri splendide, care pot fi cu ușurință așezate ca motto al întregului volum, închizînd în ele toate obsesiile, toate întrebările și toate răspunsurile pe care poetul le trăiește, și le pune și încearcă să și le dea: „Eu sint Cîntăreț în această cetate ce ne stă sub picioare / Hăituit de-ntrăbări gurativ blestemat de tărîmul numit disperare / Fără spor în tăcere chemat să arde să îndrept și să mintui / Un delator de mister cu gura bătută în cuie sub arcul luminii devastatoare. // Menirea mea-i să vorbească / Verba mea este a celui ce află și moare”.

Conchizînd, afirmăm că Dumitru Titus Popa, prin această nouă carte a sa, **Pecetea elină**, avînd prin excelență un fond existențial tragic, ni se dezvăluie ca un poet adevărat. Poetul găsește tărîa și răgazul de a se întoarce la rădăcinile cele vechi și pururi noi ale lirismului: sufletul omenesc. Alegearea, de cele mai multe ori, a baladei, pentru a se exprima mai bine pe sine, înseamnă nu coborîrea inutilă în baroc și teatralizare banală, ci dificultăți majore asumate în deplină cunoștință de cauză și învinse cu armele luminoase ale talentului. Reușitele acestui original poet nu trebuie trecute cu vederea sau acoperite de pinza tăcerii.

NICOLAE ȚONE

*) Dumitru Titus Popa, **Pecetea elină**, Editura „Eminescu”, 1987.

Proză

Un roman al stărilor sufletești *)

Cea de-a patra carte a lui Titus Suciuc este un roman de actualitate și reprezintă, nu numai prin titlu, „Pragul” unei cariere literare. După ce prin romanul de debut editorial „Drumul” și volumul de nuvele „Movila albă” prozatorul timisorean cantonase într-un spațiu literar propriu sieși, în care se mișca dezinvolt și căruia-i e nuntase doar citeva din legile morale, caracteristice lumii a parte a pădurenilor, a tapinarilor, putîndu-se bănuși și spera o continuitate, iată că romanul „Coața” (1984) iese din teritoriul cu care prozatorul ne obișnuise prin acea carte lîndu-se cu asalt miezul fierbinte al actualității. Totuși, ca în orice zonă de trecere, există și în „Coața” un filon păduros destul de consistent epic, ne referim desigur la romanticul episod de dragoste dintre un șofer — viitor inginer, și o viitoare pictoriță — bolnavă de leucemie.

În „Pragul” emanciparea lui Titus Suciuc este completă. Întîlnim și aici romanul unei crize erotice prin care trece un cuplu tînr, istoria legăturii ajunge la un prag care este trecut anevoie prin confesiune. De aici, din confesiune se decoșec straturile narative, povestea cere o altă poveste, un nivel temporal o dată cucerit se poate cobori pe treapta următoare a spusei și a cunoașterii. Desigur nu în schema narării, nu în tehnica amînării dezvăluirii stă interesul pentru acest roman și amintim aceste două date pentru că, mai întii, există realmente. Ba încă, existența acestor două caracteristici a tentat editura să propună cititorului o copertă stridentă de afiș, exagerînd latura ușor senzatională a literaturii scrise de Titus Suciuc. Dar să derulăm un pic firul povestii, să ascultăm cele mărturisite: doi oameni tineri, doctorita Pompilia Staiuc și inginerul Victor Mirjan, se iubesc de suficient timp pentru ca dragostea lor să pretindă niște lămuriri. Femeia din cuplu pare a fi cea care are de povestit, dar, etapă după etapă, toate acuzațiile se dovedesc false și, spre dezamăgirea unui anume public, dezvăluirile sint de tot anoste. Lucrurile se complică prin existența unui personaj interesant, teribila bunica a Pompiliei. Îndrăgostită la vîrsta ultimelor elanuri erotice de tatăl lui Victor, enigmaticul Dimitrie Mirjan, și refuzată de acesta, bătrîna doamnă vizează o răzbanare în manieră vag dickensiană, adică, nepoata sa, Pompilia, să-l umilească pe fiul umilitorului. Motivarea unei asemenea intensități a urii este însă atît de subțirică încît, fără altă motivație, toată recuzita aceasta a răzbanării este uitată în culise. Romanul are multe fire epice, unele dintre ele parazite, există personaje insuficient conturate sau inutile aduse în discurs: cuplul Dimitrie-Alina rămîne în finalul lecturii confuz, rolul Leontinei este, literar vorbind, doar acela biologic, de a-i face lui Victor rost de un frate etc. Titus Suciuc se dovedește însă un bun scriitor al stărilor sufletești, paginile de analiză sint echilibrate și dovedesc finețe, romanul balansoarului rezistă multele treceri prin zero.

La prima sa ieșire completă din teritoriul dominat perfect, Titus Suciuc are citeva ezitări care-l pot face vulnerabil atîta vreme cît imaginația va opera exclusiv cu decupaje verificat livrest și inventivitatea epică se va dilata peste marginile necesității firești.

PETRE DOMȘA

*) Titus Suciuc, **Pragul**, Editura „Facla”, 1986.

Vasile Speranța

Ființa română

Ființa română — adevărat miracol de-a lungul și de-a latul Carpaților, pină la mare, invencibil din străbuni, pină dincolo și mai departe de orice capăt — viitorimea urmașă ca fîntînă a suflării, curgi nevăzute — mir de brad pe tîmpla roditoare de fiu, cu limba noastră urcînd în mărițe — liber și adevărat clocoț năpraznic în noi, Ființa română — cu tinerețe fără bătrînețe și Viață fără de moarte !

Dacia Felix

În nopți ce-s albe gongul măreț de prin străfunduri adună limpezimea de rouă cursă în riuri, și cînd cocoșul cîntă rostogolind un munte tresar acei mari sfinți barbari de rod și de dureri, ce afinează vesnic și-adapă prin ogoare sămînta milostivă și-o duc în pămîi spre seore plugarii — Dacii liberi !

Maramureșul dacilor liberi

Ultima legiune aureliană cu fruntea dreaptă se retragea din fata zidului de netrecut inimă cu inimă, trup lingă trup, suflare sublimă spre mărițe — Maramureșul dacilor liberi.

Era prima zi inserată a unui neam nou — viguros zămislind rostirea limbii noastre de-a lungul și de-a latul munților, desăvirșire, fără capăt vatra — cu orgă de brazi și izvoare, Transilvania Românească !

Dorul voievozilor transilvani

Mindru voievod e Gelu
Călărind valea frumoasă
Stă de strajă țării sale
Fericit să moară-acasă.

Glad privește peste zare
Inima îi clocoțește...
— Haidaiți frați oșteni la luptă
Că dușmanul năvălește.

Crisurile curg în albi
Și Menumarul ascultă
O doinire rug pe suflet
Ce sub tîmpla se frămîntă.

Voievozi egali în doruri
Gîndul drept îi săgetează
— Apullum sacra cetate !
Ei tot dorm și o visează...

Dor rătăcit la Ip

Dor rătăcit
la Ip
scrisnet inverșunat
lacrimă de brad,
umbre fără mormint
adevărul scrutînd,
sînge
ce nu poate plînge,
prunc cu limba tăiată
mut să rămînă
să nu mai gîndească
în limba română...

Poarta de la Alba Iulia

Mihai Viteazul fulgerînd adevărul
întra în istoria scrisă
cu geniul poporului român
luminînd drapelul tricolor
peste mirifica țărîna a Patriei
cu inima rotundă
recunoașterea drepturilor seculare.

O ! sublimă revărsare în lume
fierbîntele suflet al spiritului
arde în torța vie
flacăra de nestăvilît
conștiința românească.

Poarta de la Alba Iulia, —
intrarea națiunii
în universalitate !

Prăjitură cu foietaj

Soarele scaldă discret, printre crăcăturile cooptinei zării, capătul liniei unde Ion aşteaptă. Îşi strînge florile-n mînă.

E cald, e soare, e bine. Gizele trec prin razele de lumină și dac-ar fi adevărat că și Gizele gîndesc, dar ele-n orice caz sînt ei bine ele ar sîndi și ar sînti concomitent ce bine e afară.

Fata pe care-o aşteaptă Ion lucrează în cooperatie. E economista.

S-au întîlnit prima oară în tren. La vagonul-restaurat era un loc lângă Ion. Adela s-a așezat acolo. Acum vreo două săptămîni. Afară era o vreme să nu dai un tren afară. Viscoalea. Parcă era ciclon. Dar trenul mergea și vagonul-restaurat zemea și el odată cu trenul împins ușor de viscol.

Si-acum iată... venise primăvara. Adela, care se numea și Floricica, așa i se zicea acasă, la Bacău, venea în București.

Ion făcuse grămezi de impulsuri pe interurbane și-l reținuse cameră la hotel, la „Negoiul”.

Trenul cu Floricica se apropia de București. Floricica stă lină geam și soarele căldut de sfîrșit de martie o impulsiona. I-era ușor dor de Ion. Începuseră s-apară blocurile de pe Calea Grivitei, apărură și reclama uriasă albastră cu „NICI O MASĂ FĂRĂ PEȘTE OCEANIC”. Privind reclama, Floricica leși pe coridor și-și aprinse o țigară. Tocmai atunci trenul se opri la macaz.

Ion își consultă ceasul-brătară. Era trei. O oră nu prea poetică. Ion se gîndea e-o s-o invite la masă la Restaurantul Nord. Avea gînduri serioase. Se stia un om eficient. Își dăduse seama că era exact ce-l lipsea și ce-i trebuia. Era exact ca atunci cînd alergase ca

să facă rost de un televizor color. Și-acum îl avea.

Dar nu era chiar exact așa. Era mai mult decît asta. Își dădea bine seama de asta. La Floricica termina țigara, trenul se punea iar în mișcare. Floricica intră-n compartiment. Își privi geamantanul de sus de pe port-bagaj, un tînar blond și cu mustață n-o lăsa să si-l ia, i-l luă el. Cei doi se priviră.

— Tănase ! izbucni ea. Unde-ai fost pin-acum ?

— Eram în compartimentul vecin, gemu Tănase. Apoi te-am văzut pe coridor și-am intrat pe nesimțite în compartimentul din spatele tău. Tu nu m-ai observat.

— Așa e, Tănase, nu te-am observat. Și-acum ce faci ?

— Merg și eu la București...

— Mă mai iubesti ? se-ntristă ea.

— Da, dar de unde știi ? se scîdfosi el.

— Așa... sînt eu că mă mai iubesti... Dar ce cauți în București ?

— Am venit în delegație. Am stat pină acum la vagonul-restaurat. Pe urmă m-am întîlnit cu un amic. Și cînd să intru-n compartiment să-mi iau bagajul, dau peste tine pe coridor. Și-atunci am făcut ce ți-am spus înainte : m-am strecurat în compartimentul tău.

Tocmai cînd termină această frază Tănase, trenul, scrișnînd, opri. Scrișnea din dinți ca un toreador jignit. Poate de alt toreador. Sau poate jignit față de sine însuși pentru că spada lui nu nimerise taurul.

Floricica, urmată de Tănase, cobori ușoară din tren. Dar nu se duse spre capătul peronului unde stia c-o aşteaptă Ion, ci porni grăbită urmată de Tănase, în direcția opusă. Cu greu se strecurară printre linii, semafoare și leșiră emotionați în Calea Grivitei.

Ion se duse-acasă direct, deși se gîndise întîi să treacă pe la Restaurantul Nord și să ia singur masa, la care se gîndea cu-atîta plăcere. Acasă n-avea decît niște parizer, cîteva cepe și un borcan cu măsline grecești. Nu era gospodar. Mîncă mai mult prin oras. Făcu însă bine că nu se duse la Restaurantul Nord, fiindcă tot umblind prin jurul zării și discutînd și depănînd amintiri comune, Floricica și Tănase ajunseră la Restaurantul Nord. N-aveau bagaje grele, așa că putuseră hoinări.

Dar Tănase era căsătorit și Floricica stia asta, așa că nu încropi cu el o aventură, așa cum ar fi făcut și chiar și făcuse cu el acum doi ani, cînd Tănase nu era căsătorit. Dar ea îl iubea totuși încă pe Tănase și Tănase își dădu seama de asta.

Cei doi mincară pe săturate, apoi Floricica îi mărturisî lui Tănase ce hotărise. Tănase fu dezamăgit, dar nu foarte, fiindcă el n-o mai iubea pe Floricica, nici n-o iubise vreodată : ea era pentru el doar femeia unei posibile aventuri, ca și-acum doi ani cînd se cunoscuseră-ntr-un vagon-restaurat tot pe ruta București-Bacău.

— Să nu mă urmărești, îi spuse ea destul de rece cînd ieșiră din restaurant, să nu mă urmărești că n-are rost.

— Și-ncepu pur și simplu să alerge, iar el n-o urmări.

Ea intră în cele din urmă în librăria I.L. Caragiale de la colțul Gării cu linia tramvaiului și-și cumpără un dicționar portughez-român pe care cheltui 36 de lei. Asta o mai lînisti. Se gîndi apoi ce-o să facă cu dicționarul ăsta și se hotărî în mod logic să se-apeuce să-nvețe de una singură limba portugheză.

Se-ntoarse repede la gară, se gîndi să ia primul tren spre Bacău, dar era deja oboseală, abia acum simți oboseala, n-avea chef însă nici să cheltuiască la hotel, prin restaurante și-așa mai departe. L-ar fi sunat ea pe Ion, dar n-avea numărul de telefon, fiindcă, din galanterie, numai el o sunase. Tănase se pierduse și el în lume, fiindcă ea fusese atît de sălbatică. Ce să facă ea acum ? Intîi trebuia să se odihnească. Era simbată. Și ea era în S.R.L. Și nici nu voia să cheltuiască bani. Cum să-l găsească pe Ion prin tot orașul ăsta sau măcar pe Tănase ?

Bine barem că mîncase.

Se așeză atunci pe o bancă din scuarul din fața Ministerului Postelor și Telecomunicațiilor și deschise la întîmplare dicționarul portughez-român. Ce-i va spune primul cuvînt aia va face.

Deschise la cuvîntul *mil-felhas*, care află că-n botanică asta-nseamnă „coada-soricelului”, iar în arta culinară „prăjitură cu foietaj”.

DUMITRU DINULESCU

se anunță o nouă carte

Florea Miu

Urmează să-mi apară o carte... Am sentimentul că îmi construiesc o inimă ! De fapt, esențial este să știu că aceea inimă va bate, chiar dacă e făcută din abur și uitări, chiar dacă, prin firea lucrurilor, zidurile o împrejmuie. Și dacă tot se numește *Lanul de griu*, vreau să o așez, cu mîinile mele, într-o cîmpie unde sămînta cuvîntului prinde : inima celorlalți.

Mă sînt atît de stingher în raftul cu exactități unde mă află, încît firul de iarbă pe care îl mai pot zări uneori mi se pare o piramidă. Rostul acestor poeme a fost să-mi aducă aminte că nu întotdeauna realitatea se vede cu ochiul liber și că poezia este reflexul privirii dincolo de suprafețe.

Foșnetul cuvîntelor seamănă cu foșnetul griului în întuneric... Totul e ca semnele, aparent inerte, să respire.

FLOREA MIU

Tînăr...

...mergînd pe sunete, încercînd apele fără drum, fără somn, fără noapte. Necessar mișcarea între clipele gri ca o pleoapă deschisă în zori.

Tînăr în locul fîntînii, sfredelînd cu inima aerul — întrebare în fața muntelui de rouă, niciodată răspuns. Peste ecouri trecînd mai singur, mai blind.

Început de mirare

Visez, iar visele mele-s copaci, iar liniștea mea — neliniște este. Tu, gîndule, caută-ți umbra și taci ! Tu, iarbă, în mine îți caută crește !

Lungi drumuri m-apasă și încă n-am mers ; lumina e grea cum n-a fost niciodată ! Dacă litera cîrnii din cuvînt s-a șters, întrebări se ridică din cîmpia uscată.

Nu sînt eu, nu ești tu, sîntem totuși aici și sînt rînille noastre încă vii în lumină ; tu, mirare a zării, între noi te ridici cum se-nalță cuvîntul nerostit prin rugină.

Umbra mea se împarte în șapte

Mai tulbure-i roua de cînd au rămas prea puține cîmpii. Cum se face, iubito, că sînt între noi doar ținuturi pustii !

Că sînt tras pe o roată de fum zi de zi și mereu în afară — și mă-ncearcă un dor de Acum și mi-e dor de o clipă solară !

Arde griul în mine și-i noapte. Sînt chiar limba de foc a-ntrebării. Spre izvorul cenușii trec norii. Umbra mea se împarte în șapte.

Măslinul, cetatea și fiara

— Ești acela care, la înfruntarea drumurilor dinspre Delfi și Daulis, și-a omorât tatăl?

— Nu sint acela.

— Atunci ești acela care, intrând în Teba a luat de soție pe propria lui mamă și i-a dăruit fii și fiice?

— Nu sint acela.

— Atunci, cine ești?

— Sint Oedip.

Sfinxul, adormind, începu să uite. Își uită, în zvircolirile somnului, ființa cea veche, de fiară cu cap de femeie, aripi de pasăre și coadă de șarpe. Uită pajiștea pe care se născuse, când monstrul Tiphon, tatăl ei, izbise cu câlcii în pământ, și din pământul însingurat se ivise ea, ghem de humă și de țărână crudă, rostogolindu-se fără gând, materie pură, lăsându-se hrănită de buricul de pământ din care țigheana socol dulce al terburilor. Doi muguri i se iviră sub coaste: îi încolțeau aripile. Dar nu devenise pasăre. Făptura ei fusese oprită așa: jumătate pasăre și femeie, jumătate leoaică și șarpe. Își dibuise coada la capătul trupului și alergase după ea mușcându-și-o pină cind, urind de durere, înțelese că n-o poate cunoaște niciodată deajuns, fiindcă e carne din carnea ei. Acum uită joaca și durerea de atunci. Se trezi. Găsi terburile, prin care își tăia calea la fiecare început de zi, ofilite și neispititoare. Rămase nemiscată și, jumătate în trezie, jumătate în somn, uită mai departe. Uită mersul și pinda de șarpe, răcoarea și întunericul gropilor, răsfățul pe buturugile cu hribi. Dobindă altă piele, catifelată. Prin forța dorinței, se născu din nou. Uită bucuria cunoașterii pământului, a tăvălirii și cufundării în malul ierbos. Aripile nu-i părăsiră trupul, rămaseră înfipite acolo, în scobitura coastelor, dar, brusc, nu-l mai a-partinură. Cind un șoim țisni în zbor peste păduricea Demetrei Cabiria, Sfinxul se gândi că poate acela a plecat cu ari-

pile ei. Într-o altă zi își pierdu greutatea. Se ridică în două picioare și, astfel, avu cerul mai aproape. Coama de leu era acum, la spatelul ei, riu roșu de păr. Uită tresăritul mușchilor la vederea prăzii în tufisurile de grozamă. Uită înviroșirea simțurilor la gustul și mirosul singelui, plăcerea colților de a se ascuți pe osul victimei.

Și nu mai omori.

Cobori pină pe malurile riuului Tenedos și se privi în apă. În mișcările ei caraghioase recunoscu întreaga stingăcie mândră a omului. Se înapoie la stîncile ei, de unde putea privi întreaga vale a riuului Tenedos și drumul întortocheat, cu suișuri și coborișuri, al Corintului. Oedip nu se zărea. Într-o zi, la cumpăna amiezii, o pasăre veni și i se așeză pe spinare. Sfinxul îi văzu umbra desenată pe nisip. Seda liniștită, ca și cum ar fi stat pe o stîncă, pe-o colină sau pe-un mal povirnit, rîzind parcă, ogîndindu-se în propria ei umbră. Nu-i era frică de Sfinx. Nu credea că aceea, fremătind nelămurit dedesupt, era moartea ei. Nu venise la o fiară. Venise cum vine o pasăre la o femeie. Și Sfinxul o rugă în gând să rămână, cu teama că, atunci cind pasărea se va înălța, făptura ei se va întoarce din nou din femeie — în fiară. Dar pasărea rămase pe spinarea Sfinxului. Sfinxul rămase în nemiscare pe stîncă, fără s-o tulbure; dincolo de stîncă turnurile Tebei scilipeau, tipau în amiază fierbinte. Orice pasăre putea pluti deasupra, liberă, orice drumeț care venea, ducindu-și carul cu brinză, stufe sau țipari din lacul Copais pe drumul Tebei, putea să intre sau să iasă după plac. Sfinxul cunoscuse mila, mila omenească.

„Hera m-a lăsat aici, lângă Teba, ca să opresc drumeții și să-l omor. Am omorât și pentru pofta pintecului flămînd, am omorât și din plăcerea de a omorî. Oricît de mult as fi omorît însă, eram în afara pedepsei, a pedepsei scornite de zei pentru a face să se deosebească binele și răul pe pământ. Oedip, care se apropie de Teba pe drumul Corintului și care la o răscruce a omorît un moșneag, neștiind că-l este tată, vine acum să plătească. Pentru o singură crimă, pe care zeii, nu el, au gîndit-o, va plăti cu zeci de conții de sînge. Va plăti cu sîngele mamei sale care se va înnegri amestecîndu-se cu al său și putrezit va curge în urmași. Va plăti cu viețile lor și eu lumina ochilor săi. Va plăti cu întreaga Tebă care va suferi de ciumă, și răul o va măcina pină

la ultima piatră. Mie mi-a fost permis totul, ție, Oedip, nu-ți va fi permis nimic.

„Și dacă ochii zeilor sint acum ațintîți pe drumul Corintului, dacă acolo e suferința și pedeapsa, ființa mea, Oedip, se va uita pe sine și te va însoți.”

Oedip se opri la răscruce. Scoase din traistă citeva păstăi de niprală, piine, brinză, vin. Prinzi sub smochini și, îmbătat de miroșuri, adormi. Visă o femeie, aceeași care venea la el în toate visele, de cind plecase din Corint. Știa că ea era vie, că există undeva pe pământ. Nu-l deslușea chipul. Îi cunoștea doar brațele, foarte moi, care-i înconjurau umerii. Îi învățase ochii, tăis întunecat pe jarul trupului. Vorbele ei erau înfricoșate: îi spunea să nu-și urmeze calea mai departe. El ridea și o împingea, desfăcîndu-i brațele. Ea devenea umbră și îl urma pas cu pas, pe drumul de care vroise să-l apere. Oedip se ridică. Puse pe calul alb șeaua cea de preț trîsă în cîmpia Nisaionului. Nu încălecă. Ținînd calul de căpăstru, porni agale pe drumul ce ducea la Teba. Trecu printr-o dumbravă de smochini sălbatici, pe lângă ruinele orașului Onchestos, pe lângă templul lui Herakles. Sui din vîlcea și zări stîncile despre care știa că adăpostesc făptura Sfinxului, teribila fiară. Zări Teba, clădirile de piatră cenușie, acoperisurile de ardezie sclipind. Dar cind ajunse lângă stînci nu găsi fiara. Găsi doar un măslin, crescut anevoie pe mușchiul din piatră, care-și întindea ramurile și întreaga o-frandă a fructelor spre el, dorînd să-l pună la adăpost de căldura tristă a amiezii. În el, Oedip recunoscu, cu o bătaie puternică a inimii, gîndul tănuit al femeii din vis. Iar îndărătul stîncilor, ochii care-l aținteau și-l petreceau pașii erau nu ochi de fiară, ci ochi de femeie, ochii femeii din vis.

Trase calul de căpăstru și se opri la poarta de nord a Tebei, zisă poarta Homoloios. Meterezele cetății, turnurile pătrate din piatră de talie se răsuciră spre el. Tentaculele străzilor se înălțară, vrînd să-l cuprindă și să-l soarbă, să-l mistule în ființa lor dogoritoare — cu brațe moi de vînt galben și praf, cum avea și femeia din vis.

Teba îl primea cu ciuma și durerea, cu toată patima și pustiirea pe care el avea să i le aducă. Și ea, asemenea măslinului de pe stîncă, asemenea fiarei teribile, se uitase pe sine și devenise femeie — pentru ca suferința de necuprins a lui Oedip să se împartă.

DOINA POLOGEA

PRIMA VERBA

Elena Bilea

Cind întrebările...

Spiritul interogativ al copilăriei, prelungit într-o adolescență din care întirzie să iasă, pe care nu vrea s-o părăsească, domină și versurile tinereci aspirante la gloria literară (așa să fie? cine știe, cine știe...). Elena Bilea, aerul lor colectiv, au de tot străin de maniera lui Marin Sorescu, mărturisesc nevoia irepresibilă de comunicare a individului aflat pe primele trepte ale cunoașterii, cind întrebările sint vehemente și cer răspunsuri urgente: iluzii! fantome! himere! dar cit de inevitabile și, uneori, cit de tari, capabile să spargă, asemenea laserului, coaja cotidianului...

DAN LAURENȚIU

★ ★ ★

Mina ta desprinsă din ceață
De suflet
Mina mea născută din speranță
De bine
S-au unit în arc de timp
Pentru a-și trăi iubirea

Iubire

Și-a aplecat fruntea
Pină-n țărînă
Să-mi asculte șoapta inimii

Un joc de frunze
Șuieră încă în amintirile noastre

Popul cu fruntea susținută de boltă
Visa la vechea lui umilință
Fusese nu demult
Un plop îndrăgostit

★ ★ ★

Luceafărul
Coborit în podișul palmei
Mi-a șoptit că alături
Nu vom mai fi
Chiar atît de singuri

Virstă

E o virstă cu ninsori
Nu tocmai albe
Cu umbre de prăpăstii
Cu cascade de praguri
De o mare diversitate de culmi
E o virstă cu poeme de dragoste
Din care alegi din cind în cind
Un grăunte de autenticitate
E o virstă pe care o purtăm
Fiecare printre amintirile noastre

Platon

„Platon nu minșe
Poetii nu confecționează poeziile din
inteligentă”
Gîndea poetul acela nebun
Privind cartea scrisă poate de Platon
El știa mai bine și decît Platon
Că poemele se nășteau din inimă

Cuvînt

Un gînd rînit de un zîmbet
Un zîmbet lovit de o tăcere
O tăcere ucisă de o fugă
O fugă sfîșiată de o durere
O durere venită din cauza
Unui cuvînt
Un cuvînt..., un cuvînt
Care a lipsit.

Dorință

Ultimul meu strigăt,
Un țipăt
De leabădă zdrobită de gîndul meu
Solitar
S-au uscat în mine
Speranțele
Flori veștejite
Ale dorului
Înghîțită de un vîrtej
De lacrimi
Ultima dorință
Mi-e prinsă într-un lung
Suspîn.

Aer cu sentimente

Cine a vrut să fie singur, singur a rămas :
oceanul îi macină visele
pină devin o frumoasă cîmpie.
Cine are curajul să plîngă, a plîns :
cristale mari au lunecat pină departe
spre munți.
Cum să străbat această noapte ?
mă întrebă o pasăre.
Rup dintr-o lacrimă vulturii
și-i arunc în văzduh.
Treceți, le spun făpturilor de aer
care mă-nconjoară,
și ele se duc, așa cum au fost,
cu sentimente care vor fi respirate
de frunze.

Autoportret

Din ce în ce mai strîns între oglinzi,
mersul pe sîrmă încă nu-l deprinzi
uitatule în tine ca o scamă,
bun doar de pus pe zidul ploii-n ramă.

Nici zări nu sint, cu pleoapa să le-nalți !
Nu vezi nimic prin ochelarii spârți.
Te-așezi cu disperare între linii
cind toamna-și umple cu văzduh arinii.

Cu lacrima-ți hrănești un continent
uitatule în veacul penitent !
Irozi de ghips te mingiie în silă
pină devii tu însuși de argilă.

Între ape

Iertați-mă că nu mai am nici aripi
și-mi cade umbra zărilor pe chip !
În flacăra cristalului mi-e casa :
cultiv lumina în acest nisip.

Iertați-mă : chiar dacă ard, mi-e teamă ;
grădinile incap într-un chenar.
Împrejmuit de ape, mă alătur
celor uitați pe insula de jar.

Rechini și alge imi trimite marea.
O mică șansă dați-mi uneori !
Doar să ating miresmele cu pleoapa
pe țărnu-ngust al unei întrebări.

Rînduri

Se vede numai ce se vede,
adică marea cu ochi verde.

Înot în valul care-a fost
și doar absența are rost.

Cine se scutură de cine
și-i cade sufletul în mine

cind stau în mine ca-ntr-un zid
de apa zărilor strivit ?

Se ridică izvoarele...

Setea și cîntecul ars de lumina amară
sint poverile ochiului.
Cunoască-se, dară,
că trupul zăpezii își clatină umbra
acum pentru ultima oară.
Înălțarea spre ziuă cu tăcere începe.
Din lacrimă pleoapa rămîne afară.
Se ridică izvoarele : infinita povară
a celor ce vor să întrebe.

Din aproape-n aproape

Două capete are zidul : unul spre vînt,
iar altul spre mare.
Unu-și varsă umbra în pămînt,
celălalt într-o dulce mirare.
Și dacă mergi, și dacă stai, și dacă
zidul acesta-i în tine,
iar păsările dinăuntru pleacă
spre o lumină care nu mai vine ;
Și dacă însuși griul se scutură de ape
încredințat că nu sint decît zări
și ruginim cu țimplete aproape
de umbra unei simple întrebări —
Fie ca trupul meu să se audă
în largul pietrei fără amintiri :
ecou trecînd peste cîmpia crudă
cu iarba singerîndă în priviri !

Rezonanțe ale primăverii *)

Firește, pleiada manifestărilor muzicale camerale din ultimele săptămâni a ținut în alertă atenția cronicarilor muzicali, a căror pană a putut opera numeroase selecții, punind în lumină diferite aspecte ale vieții artistice a capitalei. În acest context, opțiunea acestor rinduri se cere motivată, căci argumentul său nu îl constituie ceea ce s-ar putea numi gradul de importanță, sau locul deosebit ocupat în acest peisaj bogat în elemente contrastante, ci posibila idee-simbol ce a alăturat două recitaluri camerale distincte ca profil, reunite sub semnul primăverii.

Ciclul de manifestări cu caracter complex, găzduite de Muzeul de artă al Republicii Socialiste România, a propus ca generic al unuia dintre programele sale numele acestui anotimp, urmărind conturarea imaginii lui printr-o succintă dar sugestivă corespondență a valorilor culturale românești și universale, valori desprinse din universul muzicii, plasticii și literaturii. Beethoven, Schubert, Schumann — trei individualități componistice în a căror creație și-a găsit frecvent o aleasă intrupare suflului proaspăt, luminositate, cea care continuă mișcare și metamorfozare a reapariției vieții. Versiunea Danielei Crăciun a decupat abundența de detalii expresive a piesei pentru pian *Papillons* de Robert Schumann, relevând un relief mai degrabă baroc, survolat — nu! probabil că ar fi mai explicit: explorat — cu mîgălă și cu vădita preocupare de a nu scăpa nici o vîntură a liniilor sonore ce se impletesc; corectă, în general precisă, dovedind o temeinică abordare a partiturii, interpreta nu a reușit însă să insufle trăire și exuberanță, impetuositate și visare tablourilor de mare varietate creionate de autor, alternanța scenelor și portretelor eroilor schumanniani, a caracterelor ce populează lumea miniaturală a multora dintre paginile dedicate pianului de marele romantic german a apărut astfel estompat în dinamismul ei, în verva și strălucirea sa, lăsînd impresia de dilatare a substanței muzicale. Vigoarea și forța expresivă au definit naturalitatea poetică și, deopotrivă, patosul fremătînd al liederurilor de Franz Schubert și Ludwig van Beethoven talmăcite de tenorul Vladimir Popescu-Deveselu în acompaniamentul discret și dozat cu finețe al pianistei Inna Onescu; rigoarea stilistică, limpezimea frazării, pregnanța

accentelor dramatice (care, uneori, în acustica sălii au părut ușor forțate) s-au detașat ca atribute principale ale profesionalismului interpretativ. Sonata „primăverii” pentru vioară și pian de Beethoven în varianta Danei Rogoza — vioară (energică, tumultuoasă în mișcările extreme și reținută în cea mediană, cu un ton vibrant dar nu todeauna modelat în culoarea timbrală proprie cadrului expresiv al lucrării) și a Veronei Maier — pian (imprimînd precizie și siguranță dialogului atent condus, echilibrat) a încheiat programul.

Tot primăvara, dar cea a scolii noastre interpretative, aducînd cu sine candoarea și prospețimea copilăriei ce se afirmă prin seva talentului și a muncii, studiului realizat cu responsabilitate și dăruire, sub o îndrumare minuțioasă; deobice: primăvara înseamnă flori, zîmbet, elan și speranțe — toate s-au regăsit în dublul recital susținut în sala Studio a Ateneului de Iulia Maria Dobrescu (pian) și Cristian Nenescu (vioară), instrumentiști a căror vîrstă se mai poate încă măsura pe degetele de la ambele mîini. Bucuria de a cînta, siguranța și capacitatea de a susține un repertoriu amplu dificil și divers mai ales în cazul micii pianiste (Scarlati, Haydn, Schubert, Nina Cassian), programul violonistic închinînd în deosebi spre bravura instrumentală. — ferma stăpînire tehnică și ceea ce s-ar putea numi germenii prestației solistice au impus aceste două prezente, prin acuratețe, vigoare și fermitate, prin ceea ce și-au însușit și ceea ce au transmis publicului, prin modul de a spune și prin ceea ce au dorit să spună. Mîdîțe de primăvară timpurie, ai căror muguri au nevoie de răbdare și grijă, căci nu de puține ori, scîlpiră verdele crud este efemeră, ea pîlînd apoi în arșița unui soare prea arzător!

Rezonanțe de primăvară, în tonuri incerte sau exuberante... speranța ce își așteaptă împlinirea.

ANCA IOANA ANDRIESCU

*) După-amiază dedicată primăverii în cadrul stagiunii găzduite de Muzeul de artă al Republicii Socialiste România, marți 14 aprilie și recitalul din ciclul „Tineri laureați ai concursurilor internaționale” sala Studio a Ateneului român, vineri 3 aprilie 1987.

Mihai Mălaimare

Interviul pe care l-am luat lui Mihai Mălaimare n-a fost intr-un antrac, în grabă, ci într-o dinineță de luni în care avea timp să stea de vorbă. În locuința sa, ascultînd muzică de Locatelli, Giuliani, Ravel și Villa, interpretată la flaut și chitară.

— Pe scena sălii Amfiteatru a Naționalului bucureștean interpretezi rolul actorului din spectacolul cu același titlu ce constituie un eveniment important al acestei stagiuni. Acest spectacol, al cărui realizator simțeti, este o demonstrație a meritorilor disponibilități ale unui mare actor. Dumneavoastră imbinăți rostirea unui prolog cu dansul, cîntul, improvizatia și pantomima. Este prima încercare de acest fel a unui actor român, și sint convins că spectatorii sint interesați să cunoască certificatul de naștere al acestui spectacol atât de special.

— S-a născut greu. L-am început în urmă cu patru ani. Cite căutări, renunțări... este un spectacol autobiografic, dar despre asta nu doresc să vorbesc. E un pariu cu mine însumi și poate că asta este mai interesant: între convingerea că pot, alimentat de dorința de a face și teama de ridicol, de eșec, am avut șansa să întilnesc oameni care să creadă ei în acest spectacol mai mult decît mine. Cînd nimic nu era, un telefon la miezul nopții, o conversație cu Valentin Silvestru m-a decis să mă apuc de pantomimă. Gîndul cu pantomima e mai vechi. Încercasem cîteva numere dar... spectacolul Actorului s-a născut atunci cînd directorul meu, maestrul Radu Beligan și secretarul literar al teatrului, B. Elvin au urmărit într-o duminică dimineața numărul meu de pantomimă. În clipa în care ideea s-a cristalizat, l-am invitat pe poetul Mirocea Dinescu să vizioneze pantomima. Era într-o zi de luni, pe scena mare a teatrului, în spatele cortinei, în scena goală. Dinescu a urmărit pantomima, iar colaborarea cu el s-a desfășurat rapid și frumos. S-a petrecut sub semnul teatrului, nu a fost livresc. Au urmat repetițiile care au durat șapte săptămîni. A trebuit să-mi însușesc cunoștințele despre step și să revăd pantomima profesionist observînd cu o mare concentrare lucruri de amănunt. Am slăbit cîteva kilograme... Spectacolul continuă să renască din relația cu publicul și cu mine însumi. Fiînd un gen de spectacol mai neobișnuit, publicul nu are starea interioară de a sta nemîncat în fotoliu, deși vin și copii, am constatat cu mare plăcere că toți depun un efort extraordinar de a înțelege într-o liniște desăvîșită.

— Simțiti că spectacolul Actorul constituie o nouă etapă în existența dv. profesională?

— Mai degrabă aș zice că încheie o etapă fiind o punte spre următoarea. M-a determinat să-mi revizuiesc ideile, să vorbesc astfel și să mă reîntilnesc cu o foarte bună prietenă, voința, pe care o părăsisesem. Simt că pot și acum, chiar vreau să muncesc.

— Credeți că ceea ce prezentați publicului prin acest spectacol este lucrul cel mai bun la care ați ajuns?

— Da. Cred că da. E chiar mai bun decît A XII-a noapte.

— Ce ați adus în acest spectacol din existența dv. personală?

— Tot. Dar am mai spus. Despre asta nu doresc să vorbesc.

— Ce satisfacții vă dă acest spectacol?

— Satisfacțiile pe care le poate avea orice om care se teme de eșecurile care vor veni și vor echilibra balanța.

— Ați avut și eșecuri?

— Sigur că am avut nenumerate și poate izbînda de acum li se datorează.

— Ce ați învățat de la critici?

— Am învățat în primul rînd că și ei sint oameni. Îi stimez pe toți și-i iubesc pe unii. Mă preocupă cu precădere criticile aduse, observațiile critice, cu atît mai mult cînd sint făcute sub semnul obiectivității. Cu ajutorul unui critic izbutești mai întotdeauna să capeți o privire asupra a ceea ce faci; chiar și atunci cînd observațiile sint făcute sub imperiul partiprisului — sau, să zicem, al unei „subiectivități” exoesive — ele îți pot semnala unele defecte neobservate pînă atunci. Mă folosesc de acest prilej pentru a le mulțumi, și aș minți dacă aș spune că citînd cronici elogioase nu petrec clipe foarte dragi.

— În calitatea dv. de profesor la I.A.T.C., desigur că sinteți preocupat de conștientizarea profesiunii de actor.

— Sigur că da, pentru că sint pentru actorul inteligent. Actorul care nu este o simplă ființă pradă instinctelor. Actorul trebuie să știe de ce există el, care-i este locul în spațiu. Eu îi învăț pe studenții lucruri care țin de meserie. Îi învăț că toate personajele stau în el, există în el, iar pe măsură ce avansăm în studiu — tehnici — mă refer cu precădere la cele legate de comedia dell'arte, la a ști să-și folosească trupul, glasul, facem ore de step, de acrobație, de pantomimă, de mască, iar mai încolo îi învăț lucruri care țin de subtilități ale meseriei noastre și nu greșesc cînd spun că sint taine. În fond, asta nu e o meserie pe care să o poată învăța oricine. Le vorbesc studenților mei și sper să descopăr în ei puterea de a stăpîni comuniunea cu universul. De a fi capabili să primească fiorul; numai atunci pot stăpîni publicul, îl pot mișca.

— Vă place să faceți film?

— Sint două categorii de regizori: unul care nu știu că există și unii care știu că-i pot sluji. Și unii și alții, poate cu excepția lui Nicolaescu, lucrează dezordonat, astfel încît între mine și cinematografie nu există o relație prea cordială. E adevărat că am fost descoperit de regizorii mîinii ecran și, cum se întîmplă de obicei, atunci află de tine și colectivul din care faci parte. Am fost căutat de echipa de filmare a regizorului Zanussi și, dacă voi face film cu el, desigur mă vor solicita și alți regizori de film.

— Ce proiecte aveți?

— Mai mult ca sigur Mantaua, lui Gogol. Va fi un spectacol de pantomimă, probabil de grup. Nu știu sigur.

DAN TOMESCU

Plastică

Artistul și lumea (I)

În lumea artei, izbinzile curate ale muncii au loc atunci și acolo unde eul se exprimă în lumina adevărului prin forțe proprii, fără să imprumute rezultatele muncii altora. Imprumutul se referă la creația artistică originală și nu cuprinde munca de laborator, experimentele, studiile, fluctuațiile nivelului artistic, opțiunile estetice și etapele de acumulări ale necesarului de cunoștințe.

Eul și artistul pot îngloba și pot valorifica esența creației artistice universale.

Cînd eul condece artistului să reclame gîndurile, denunțînd demersul care-l determină să se exprime, au loc descoperiri ce pot constitui o condiție de împlinire a creației.

Maestrii au transmis în jurnale, cărți ori tratate, admirabile comunicări despre viață, meserie și creație. Eul artistului înțelept nu trebuie să contenească să-și exprime îngrijorarea, regretul și preocuparea, confundîndu-se cu sinele în timpul lucrului, în timpul întrevederilor cu Lumea.

Spontaneitatea și libertatea stau la dispoziția artistului pentru a-i oferi drumul potrivit intru exprimarea sinceră și directă.

Fiecare artist în parte caută să definească munca sa, gîndește asupra creației, a lucrărilor sale și prin aceasta își innobilează sensibilitatea.

Creatorul care ar încerca să creadă că instinctul și talentul îi sint suficiente pentru a se exprima va fi dezamăgit. Forma de exprimare prin instinct este parțială și ea a funcționat cînd Lumea — socialmente privind lucrările se afla într-o fază originară. Exprimarea prin instinct a existat, există încă în zilele noastre, dar operele obținute nu pot dobîndi valoare, căci nu pot să includă forme și conținut din evoluția Lumii.

Cei care au realizat în vremuri imemorabile minunatele picturi din peșteri s-au exprimat în mod just, unic și adevărat — atribute profunde ale Eului acestor Lumi străvechi — cu ajutorul instinctului și al cunoașterii limitate.

Să înțelegm din acest exemplu că Eul, Artistul și Lumea se exprimă împreună, determinîndu-se reciproc, că formele de exprimare sint în continuă evoluție pînă

la formele diversificate cunoscute în zilele noastre.

În multe dintre cazuri, instinctul este confundat cu Eul și trebuie să precizăm că Eul reușește să se impună în fața Lumii, în timp ce instinctul nu este altceva decît o atitudine naturală, innăscută a omului. Eul cuprinde și domină instinctul, îndrumîndu-l după voie și nevoie în procesul de creație.

Eul și Artistul constituie o realitate contradictorie regăsiindu-se într-o confesiune. Într-o încercare solitară de exprimare în munca de creație. Iată de ce, Eul, Artistul și Lumea definesc împreună arta; spre tîna noastră perturbată de întîmplări și evenimente petrecute în munca de creație, în acest secol vertiginos, cite n-a reușit să cuprîndă Istoria artei în întreg parcursul ei.

SABIN ȘTEFĂNUȚĂ

SABIN ȘTEFĂNUȚĂ — „Primăvara”

Cronica de balet

Echilibru, fantezie și rigoare *)

Deși cu intîrziere, nu pot să nu semnalez un act de artă autentică, cum a fost spectacolul *Cenușăreasa* în interpretarea Ansamblului de balet contemporan și clasic al Teatrului „Fantasio” din Constanța. Premiera baletului a coincis cu un frumos și impresionant jubileu: 50 de ani de cînd maestrul Oleg Danovschi slujește și onorează arta coregrafică românească. Și încă o coincidență; împlinirea vîrstei de 70 de ani, prilej cu care îi dorim marelui coregraf — din nou tardiv — mulți ani de viață și, în continuare, de activitate artistică. Iar de bun augur a fost chiar *Cenușăreasa*, a cărei regie și coregrafie este semnată de Oleg Danovschi. Am reîntîlnit, ca întotdeauna în montările sale, acel echilibru greu de atins, între fantezie și rigoare, între creație și aspectul tehnic. Și, fapt cu deosebire relevant, și caracteristic lui Oleg Danovschi, valorificarea la maximum a posibilităților ansamblului a cărui importanță a crescut simțitor în ponderea spectacolului. Singurul punct mai puțin inspirat al coregrafiei mi s-a părut „partitura” prîntului, cam monotonă și pauperă în componente de o reală complexitate. Interpretarea a fost și ea în proximitatea cotei maxime a aprecierilor. Betty Manolache-Lux, căreia i se potrivesc mai bine rolurile romantic-dramatice, de înaltă dificultate, ca Giselle, de pildă, a conturat o *Cenușăreasă* delicat elegantă, mai aproape de ținuta unei prințese decît a unei fete simple. Maniera, oare-

cum insolită, este demnă de atenție și aduce o nuanță în plus personajului. Dumitru Manolache (Prîntul) s-a dovedit un bun „porteur” și un partener abil în prize și combinațiile de figuri, rolul său fiind totuși, din punct de vedere coregrafic, mai sumar compus. Cuplul a părut ușor blazat, fără a afecta însă impresia bună generală. Dacă interpretii personajelor principale (Betty Lux și Dumitru Manolache, iar în spectacolul al doilea, Alice Popescu și George Postelnicu, mai vivaci, dar cu inexactități în execuțiile tehnice) nu au fost în cea mai bună formă a lor, Dana Dembinschi și Stela Costioaie (Surorile vitrege) și Violeta Paveliuc (Mama vitregă) au fost într-o vervă cuceritoare: pline de nerv, dinamice, simț al umorului și siguranță tehnică. Prestații remarcabile au avut de asemenea Carmen Angheluş și foarte tînăra Simona Noja, o nouă speranță a baletului românesc — în interpretarea Zinei bune. Un cuvînt de apreciere și despre ansamblu, omogen și exact, în care mulți dintre membrii săi pot oricînd deveni soliști. Voi încheia, spunînd că am dori să vedem mai des pe scena Operei din București această excepțională trupă de balet.

PAUL ANTIPA

*) *Cenușăreasa*, muzica Serghei Prokofiev. Regia și scenografia: Oleg Danovschi. Ansamblul de balet contemporan și clasic „Fantasio”, Constanța.

Satul în filmul documentar românesc

„Obiectivul fundamental în agricultură îl reprezintă infaptuirea noii revoluții agrare, care presupune modernizarea și reorganizarea pe baza celor mai noi cuceriri ale științei și tehnicii, în vederea sporirii puternice a producției agricole vegetale și animale, transformării a înseși condițiilor de muncă, de viață și de gândire a țărănimii.

În același timp, noua revoluție agrară presupune și o reorganizare și sistematizare generală a satelor, ridicarea nivelului general de cultură al țărănimii, crearea premiselor necesare pentru a apropia tot mai mult condițiile de muncă și de viață de la sate de cele de la orașe, pentru creșterea mai puternică a productivității și eficienței economice, a întregii activități din agricultură”.

NICOLAE CEAUȘESCU

Spre locul cuprins în miezul prezentului etern, cu oamenii lui veghind la flacăra înțelepciunii rotirea anotimpurilor, s-au îndreptat și se îndreaptă cu nerăbdare și curiozitate documentariștii, acei „impătimiti” de conturul faptelor care ard o dată cu clipele. De câte ori n-am notat că ei, regizorii filmului de scurt-metraj înscris în memoria peliculei extraordinare de fiecare zi, urma palpabilă a celor care au de mii de ani acces la „lainele hrănitoare ale pământului”. Dincolo de cuvinte ni se întipărește imaginile în alb/negru sau color, ale celor care innobilează cu hărnicia lor o existență cuprinsă între nadirul și zenitul aceluiași cuvânt: muncă. Muncă neostoită, neobosită, muncă și pasiune împlinite mereu și mereu cu o frumoasă energie, muncă și muncă pentru că „omul sfintește locul”.

„A fi revoluționar în agricultură, a spus secretarul general al partidului, tovarășul NICOLAE CEAUȘESCU, înseamnă să acționezi pentru a schimba vechile stări de lucruri, înseamnă a lucra într-un spirit nou și a obține rezultate tot mai bune”.

Oameni noi ai vremurilor noi, țărani care participă astăzi, în deceniul al noulea, la cel de-al optulea cincinal la noua revoluție agrară.

Despre această minune a lumii, de găsit și regăsit din timpuri fără nume pe meleag românesc, despre această colană fără de sfârșit „singura prezentă vie încă, deși nemuritoare, nemuritoare deși așa de terestră, despre anonimul nostru înaintaș fără nume, despre: satul românesc” a vorbit și regizorul Titus Mesaroș în: *Oamenii noștri, Șurile, Tîrguri țărănești, Arta lemnului la români, Nunta de aur, Toamna cînd se coace porumbul, Arhitectii din Poiana, Vremea finului, Sub soarele de mai*.

De ce l-au fascinat țărani, de ce a încercat să-i înțeleagă regizorul Titus Mesaroș? Răspunsul curge simplu, egal, rotund: „Țăranul este dragostea mea fundamentală cu care m-am născut și pe care o port în cupa inimii. Cînd am filmat în *Nunta de aur* doisprezece frați tractoriști, adică nu, unsprezece tractoriști și un mecanic tractorist și ei mi-au mărturisit că în timpul campaniei agricole, în orele de muncă, nu-și îngăduie nici măcar răgazul unei țigări, pentru că o țigară înseamnă cinci minute irosite, am murmurat: țăranul român, acesta este țăranul român! Mi-am încheiat filmul cu un panoramic care pare că nu se mai termină: nunta de aur a părinților înconjurați de fii, fiice, nepoți, strănepoți, trairica familie a celor care știu să cîntărească, să țină în palme anii și anotimpurile mult mai profund, mai exact decît noi, orașenii”.

După cele spuse de Titus Mesaroș am vizionat *Arhitectii din Poiana* cu un ochi mai atent și nu mi-am putut înfrîna admirația față de acei meșteri care la Poiana Sibiului se întrec în măiestrie depunînd un efort extraordinar pentru a nu atenta la spațiul agricol și a înălța totuși în cele mai spectaculoase colțuri o așezare trainică. Și mi-au apărut în minte vorbele lui Constantin Joja: „cînd știu că nu am venit din altă parte, că nu ne-am mișcat din loc de patru mii de ani, poate de zece mii (...) cînd vedem că arhitectura noastră țărănească este simplitatea maxim constructivă, care putea să fie și acum zece mii de ani, devenită expresie plastică plenară a neamului nostru, rafinată atîta timp, putem fi optimiști (...)”.

Foarte exact spus: putem fi optimiști, sintem optimiști pentru că există atîția oameni legați de *Măria Sa Pămîntul* (titlu de film documentar, regia: Ion Visu) care se ambiționează să demonstreze că se poate.

Și cînd omul vrea, ce nu se poate? Se pot obține recolte record și nimeni nu folosește cuvîntul miracol, se pot aduna peste douăzeci de doctoranzi la Dăbuleni, toți fii de țărani, mari specialiști în a scoate nu apă din piatră seacă ci legume din nisip! Ce fapt anume l-a impresionat pe regizorul Eugen Gheorghiu cînd s-a oprit cu aparatul de filmat la stațiunea de cercetări pentru ameliorarea nisipurilor de la Dăbuleni? Frumusețea grădinilor roditoare născute din arșiță și nisipuri pulberate de vînt? Mulțimea diplomelor obținute de acești fii de țărani școliiți care nu mai așteaptă de mult minuni de la natură și chiar se bosumflă pentru că „ploaia îi incurcă”? Le dă mina să se pronunțe așa ei care, prin irigații, de mult au dirijat apa. Toate aceste lucruri și încă ceva în plus, acel ceva în care regăsim puterea noastră. Întreagă de a iubi frumos și curat fiecare palmă din pămîntul nostru.

Satul românesc — permanent subiect pentru creația artistică

A ști, a spune, a avea

Puterea pămîntului. Dincolo de orice figură de stil. Puterea pămîntului disipată frenetic, perpetuu, în fiecare sămîntă, în fiecare frunză, în răsufărarea multelor viețuitoare. Puterea pămîntului, ce gînd mai hrănitor pentru mine, cel de azi, mai ales atunci cînd izbutesc să mă ridic spre conștiința adevăratei sale valori. De matrice, sau, mai bine zis, de axiomă a spiritualității mele.

1974. La vremea cîreșului în floare. Suduți, pe valea Ialomiței. În „imperiu” acestui homeric sculptor al grîului, care este Bărăganul. Îndrăznesc, sfios-insolent, confruntarea timpului, în timp, pentru timp. A două mărturie. Aceea semnată de Victor Iliu, în 1949, prin „Scrisoarea lui Ion Marin către Scinteia”. Cu o altă, după un sfert de veac. În aceeași vatră, cu același erou principal — satul, sublimat în același personaj — Dragu Vulcan. O liniște interioară de personaj renașcentist. Ochi, deschisi spre departe, fascinat de buclele rafaelite ale unui dîntre nepoți... Proiectează în mine, cu precizie de laser, beștia spațială a cîmpului. În livezile cu cireși, dar mai ales acolo, pe tîpsia celestă a Bărăganului... Numeșc incurșuinea mea „A DOUA SCRISOARE”. La datorită elementare față de-nțiiul meu dascăl de omenia filmului se mai adaugă încă una, aceea de a-mi fi prilejuit înțelegerea cu Dragu Vulcan.

1978. Din primăvară pînă-n toamnă. Ilie Valeriu, pe valea Slănicului, județul Buzău, pune în operă viziunea

proprie despre Arcadia. La Cărpiniștea, unde suride înțelept sub cerul cînd inundat de lumină, cînd macerat de ploaie. El știe să-mpingă spre orizontul primenirii și oamenii și pămîntul. Pămîntul despre care e convins că are sensibilitatea lui. Pămîntul cu care dialoghează gospodărește. Înarmat cu argumente științifice de către universitarul Ștefan Vasile. Și el copil de țăran din preajma Urziceniilor. Numeșc pledoaria, inflexibil, „PĂMÎNTUL, CA UN DAR FRUMOS”.

1985. Octombrie. Cortine luminoase de frig. În Herghelina de la Rușețu viața se joacă cu timpul. Trezeci și cinci de ani natura a fost supusă unor reguli de metronom. Unul din „dirijori” — doctorul Gheorghe Nicolae. A apărut o nouă rasă. Semi-gruul românesc. Recunosc, numele este destul de plat. Dar el, CALUL... O nouă emblemă, magnifică, pentru acel sentiment ce vine, odată cu noi, din toată istoria noastră. Sentiment imperturbabil. Confratern... N-am dreptul să numesc altfel meditația decît „CĂMÎ DE DIMINEAȚĂ”.

A ști, a spune, a avea... Revelații, în primul rînd, în lumea mea interioară. Pentru că toate aceste trei spații geografice (dar și spirituale), în care am acces, nu sînt altceva decît trei ipostaze ale aceleiași lumi. Cu care se identifice. Restul, restul înseamnă montaje cinetice. Ritmate, după ce la microscopul susțelului le-am dezghețat lumina, umbra, lumina... NICOLAE CABEL

Măria Sa Pămîntul

Undeva, la jumătatea distanței dintre Ecuator și Polul Nord, chiar pe paralela 43 luăm cunoștință cu *Destinul urban al unei localități rurale* — Colibași. Să notăm că regizorul Dumitru Done în colaborare cu operatorul Ilie Valentin a ales din mulțimea de fapte semnificative care conferă fostei comune calitate urbană pe cele mai semnificative? Să ne lăsăm furati de aspra poezie a cifrelor (o producție industrială de zece miliarde anual, 6500 de familii care locuiesc în blocuri noi s.a.m.d.) sau de iscusința operatorului care a încadrat, a ales unghiuri inedite, a privit cu gravitatea prim-planului, cu minuția plan-detaaliului acest oraș cu peste 800 de absolvenți de institute de învățămînt superior, cercetători și specialiști? Nu ne hotărîm imediat și timpul pulsează năvalnic și abia rămîne o clipă de răgaz să consemnăm vorbele unui „veteran”, maestrul Ion Sănică: „Începutul a fost foarte greu. Am apucat timpul cînd se bătea fierul cu ciocanul pe nicovăli și am ajuns astăzi la utilaje și tehnologii din cele mai moderne, instalații automatizate de copiat piese, la robotizare”.

Filme de scurt-metraj care aleg din nolanul de fapte și evenimente care ne înconjoară pe cele mai deosebite. Andrei Gabură și zootehnia și-a intitulat regizorul Dumitru Done filmul. Pur și simplu.

Cine este acest Andrei Gabură și ce lucruri formidabile creează? „Noi, cei din echipa de filmare, nu am făcut decît să alegem cîteva momente din activitatea acestui om extraordinar”, se justifică grăbit regizorul.

Și traversînd trei anotimpuri, toamnă, iarnă, primăvară, regizorul Dumitru Done, operatorul Ilie Valentin și echipa de filmare au tot venit să filmeze un țăran din Bărăgan și rezultatele spectaculoase ale muncii (a se citi pasiunii) lui. Un astfel de film care putea fi în același timp didactic și ostentativ are toate calitățile cerute pentru zece minute de adevăr cinematografic.

Măria Sa Pămîntul și Pămîntul nu acordă învoiri sint două filme purtînd semnătura regizorului Ion Visu. „Președintele de la C.A.P. Bicov ne-a întîmpinat fără bunăvoință și n-a ascuns acest lucru, ne-a primit cu suspiciune neacoperită de vorbă...”. Cu aceste cuvinte începe filmul „Pămîntul nu acordă învoiri”, film dedicat unui țăran încăpățînat, inventiv, harnic care a dus o luptă nemai-pomenită cu cei care păraseau satul. Acest președinte de C.A.P. pe care îl cheamă (vă rog, nu zîmbiți) Mișcăto Costică a reușit să țină piept cu succes concurenței acerbe a industriei. Aparatul de filmat se oprește pe obrazul lui brăzdat de vînturi, operatorul aduce în prim-plan o pereche de ochi strălucind de inteligentă, regizorul decupează la montaj silueta bărbatului care rostește fără emfază: „La oraș mai merge, cu un bilet de voie obții puțin timp liber. Dar pămîntul nu acordă învoiri”.

Despre filmele documentare

și... ceva în plus

Am parafrazat titlul unui scurt metraj semnat de Paula Popescu Doreanu *Despre țesături și... ceva în plus* pentru a deschide încă un capitol din istoria satului, păstrarea tradiției. Găteala capului (regia Paula Popescu Doreanu, imaginea Doru Segall) a fost făcut în intenția mărturisită de a „păstra pentru viitorime un tezaur care suferă modificări o dată cu transformarea satului”. Lina, mărgelele, penele de pînă de la Cămirzana (Oaș), Singeoz (Bistrița Năsăduului), Mateiaș (Făgăraș) îngemănate la găteala capului delimitează ciclic viața femeii de la naștere și pînă la adînci bătrîneți. Un obicei descins din cîntec și istorie. În *Cămașa românească* tot regizoarea Paula Popescu Doreanu alege fărîme de frumos din paleta atît de bogată a portului popular. Imaginea se oprește clipe în șir pe broderia sobră pictată în cromatica alb-negrului a cămășii din Avrig, pe desenul cămășii din Nordul Bucovinei sau pe poalele cămășii olteneste viu colorată, într-o seducătoare armonie a tonurilor. Taietură de montaj și se descoperă privirii miinile ce minuesc cu iuteală acul, miinile ce netezesc subțirimea de po-veste o borangicului.

Autenticitate, gust ales, valoarea gestului folcloric sau TRADIȚIE păstrată din timpuri străvechi pentru prezent, dar mai ales pentru viitor. Vorbește cu dragoste, vorbește din inimă despre țesături populare etnografa Elena Ercoșan în filmul *Despre țesături și... ceva în plus*. În cadrul apar luminate din cele mai diverse unghiuri țesăturile și comentariul fluent și convingător pledează pentru aceste comori de vis și talent.

Ioana Holban este o regizoare tînără. Filmul ei, *Permanente la Tîfești*, prezintă un sat „obișnuit, absolut obișnuit care nu iese cu nimic în evidență. Doar poate cu faptul că aici, la Tîfești, nu există un timp pentru sine ci numai un timp al pămîntului”. De ce am precizat că regizoarea este un om tînăr? Pentru că mi se pare semnificativă dorința tinerilor de a se întoarce spre sat, fără ezitare, ca ascultînd de o irezistibilă chemare.

Chemare pe care au simțit-o și la care au răspuns prompt aproape toți documentariștii. Să notăm cîteva din titlurile filmelor care din anul 1980 incoace au propus tot atîtea incitante, clipe de adevăr cinematografic: *Satul milionarilor, Piatra de Viștea, Culori în Bărăgan* în regia lui Erich Nussbaum, *Măria lu' Pascu și Belșug în Banat* semnate de Felicia Cernăianu, *Trandafiri cu dragoste*, în regia lui Nicolae Corjos, *Noi drumuri în agricultură*, semnat de Elefterie Voiculescu, *Roade din pămînturi recuperate* a lui Mircea Popescu, *Bruna de Maramureș*, de Ladislau Karda sau *Intr-o zi ca oricare alta de Copel Moscu*, Nu uita de unde ai plecat în regia lui Gheorghe Horvath.

ILEANA DĂNALACHE

SPORT ȘI SOCIETATE

„De la apariția sa, sportul a promovat valori cu înalte semnificații umane, de ordin moral, social, politic, estetic“

— Stimate tovarășe profesor Ovidiu Bădina ne aflăm în fața unui dialog cu un subiect mai puțin obișnuit, subiect care-și are temeiul și justificarea lui: sportul și societatea. Mai concret spus, ca sociolog, ce vă spune ideea de sport în acest sfârșit de secol XX, ce loc ocupă sportul în viața societății contemporane?

— Pentru a înțelege mai bine sensul și semnificația ideii de sport — ziceți dv. — în acest sfârșit de secol XX, cred că trebuie să vedem sportul în evoluția și devenirea sa. A apărut în antichitate. Contactul fiecăruia dintre noi cu elementele culturii și civilizației vechii Elade poate că ne-a surprins tocmai prin locul și rolul sportului în această cultură privită sub multiplele ei aspecte și nu numai ale artei. De la apariția sa, sportul a promovat valori cu înalte semnificații umane, de ordin moral, social, politic, estetic etc. Specialiștii domeniului au sesizat demult că filosofii antichității au apreciat că exercitiul fizic contribuie la dezvoltarea armoniei și simetriei în formarea și educarea cetățenilor. Aristotel considera sănătatea ca armonie, iar gimnastica modelatoare a armoniei ca știință. Evident că sportul este parte integrantă din cultura unei societăți, el fiind în același timp un element indispensabil al socializării. Să nu uităm că de la starea de joacă a copilului se trece la activitatea sportivă a tinărului și adultului, ca act conștient realizat după norme și reguli științifice elaborate. De la mișcările ludice în etapele anterioare, actul sportiv a evoluat, s-a îmbogățit, în el utilizându-se toate achizițiile tehnice și științifice moderne. În fond, datorită tehnicii și științei asistăm la o deplasare a referințelor spre sporturi tehnice și tehnico-aplicative, dar și în ceea ce privește performanța sportivă propriu-zisă. Credem că în viitor aceste tendințe se vor amplifica. La acestea se adaugă aspectul spectaculos, mai ales în ceea ce privește actul sportiv realizat în echipă. Să nu uităm în acest sens că în ultimele decenii perfecționările și inovările în domeniul sportului, datorate, în primul rând, utilizării tehnicii moderne, chiar a electronicii, dar și eforturilor pentru perfecționarea măiestriei sportive, au dus la spectacole de neimaginat cu decenii în urmă. Dar asupra sportului această nouă situație influențează ca stimul asupra pregătirii tehnice, a dorinței de realizare a spectacolului și asupra educației sportivului și a spectatorului pentru spectacolul sportiv de bună calitate.

— Ce vă spun din punct de vedere al captării interesului numeroasele anchete sportive de sfârșit de an prin care sînt desemnați cei mai buni sportivi, fie la nivel de țară, fie la nivel continental sau mondial?

— Lucrurile pot fi privite din diferite unghiuri. Aș aminti aici doar criteriul statistic (al clasificării), cel tehnic (al performanței), dar și cel al aprecierii spectatorilor (care sînt diferiți din multe puncte de vedere), ca să ne oprim doar la acestea. Sînt cazuri cînd aprecierile făcute din diferite optici

pot coincide, aceasta depinzînd de valoarea tehnică atinsă, de impresia artistică, dar și de impresia generală pe care o face sportivul asupra publicului. Or, aceasta se întîmplă în cazul sportivilor-fenomene, pe care nu-i întîlnești la tot pasul. O Nadia Comăneci nu se naște decît o dată pentru gimnastică, sau un Cristian Gațu pentru handbal, sau Ilie Năstase pentru tenis. Numai că ei au fost cunoscuți și recunoscuți de mase largi și datorită mass-mediei, și au devenit modele pentru mii sau milioane de copii datorită calităților lor scoase în evidență mai ales de aceste mijloace de comunicare

școlii, a clubului, a localității etc. Dragostea de țară — ca sentiment suprem — se clădește în cursul evoluției individului pe tot ce-i este apropiat tinărului și apreciat de el la modul superlativ: respectul față de părinți, de înaintașii și semenii săi, de tot ce-au creat și creează aceștia, de grupul de prieteni, de locurile copilăriei, dar și de sentimentul apartenenței la un grup care militează pentru anumite obiective constructive, apartenența la o echipă sportivă sau un club, care impune reguli de conduită pe care le interiorizează și pentru respectarea căroră militează. Sportul are o

de lupă, de întrecerea reală, contribuind astfel la formarea caracterelor. Totodată el face — simultan cu competiția în care sînt angajați cei de pe traseul de sport — și educația maselor de spectatori, de ce nu, și telespectatori.

— În pofida atîtor pledoarii și luări de poziție atît de argumentate, de sincere și convingătoare, fenomenul contrar principiilor noastre morale și etice — fenomene cu implicații în societate — se mai înregistrează încă! E vorba de manifestări contrare spiritului sportului, de comportament, acte de indisciplină și care sînt atentate la fairplay și civism, săvîrșite de unii sportivi în arenă și în afara ei, de unii conducători din sport care recurg la aranjamente de culise, falsificînd rezultate, scoruri ș.a. Intr-un cuvînt, pe alocuri se petrec fenomene de corupție care fac breșe, cu consecințe grave, în climatul moral al sportului. Ce credeți că ar trebui făcut în mod concret, pentru eradicarea lor?

— Mai ciudat mi se pare faptul că deși lucrurile se cunosc și s-au luat o serie de măsuri, plaga se extinde. Aceasta ne face să credem ori că măsurile luate n-au fost suficiente, ori n-au fost duse pînă la capăt. Iată de ce cred că trebuie îndreptată atenția pe două mări planuri: 1) Îmbunătățirea procesului educativ, mai ales sub aspectul educației moral-civice,

„omul din tribună“, despre dezlănțuirea lui adesea prea pătimașă în anonimatul acelei mase enorme de suporteri, despre acele momente care se manifestă gălăgios și, uneori, chiar turbulent sau, cum s-a întîmplat, în unele țări occidentale, spectacolul sportiv degenerînd în violență și crimă.

— Spectacolul sportiv poate antrena și stîrni reacții multiple, care se pot transforma de la un moment la altul. Așa că „omul din tribună“ nu este unul, ci sînt mulți, dar sînt oameni diferiți ca nivel cultural, ca temperament etc., unul și același aflîndu-se în momente diferite, în ipostaze diferite. Tribuna reprezintă locul din care privești spectacolul, dar și locul în care te exteriorizezi, te descătușezi. Ea însă este și locul unde se manifestă un grup social, o mulțime care n-are decît un singur numitor comun: spectacolul sportiv. Nu trebuie neglijat nici fenomenul contagiunii, manifestat la nivelul mulțimii. Două aspecte însă nu trebuie scăpate din vedere: 1) reacțiile spectatorilor diferă de la un sport la altul; 2) spectatorii din tribună sînt diferiți în comportările lor de la o tribună la alta. Sportul cu suporterii cei mai pătimași, dar și cu jucătorii care fac cele mai multe obstrucții rămîne fotbalul. De ce? Greu de răspuns. Dar unele ipoteze care ar putea fi confirmate sau nu de cercetări specializate ar putea fi emise în legătură cu: calitatea educației și a pregătirii tehnice a sportivilor; nivelul de educație al suporteriilor; aplicarea corectă a regulamentului de joc ș.a. Un jucător puțin educat și slab pregătit tehnic recurge la degradarea adversarului pentru a nu mai fi depășit, profitînd de neatenția sau neintervenția arbitrilor. Cele mai negative reacții încep și se desfășoară de obicei la tribuna a doua, unde se „confruntă“ galeriile. În unele situații, în locul încurajării civilizate a echipei proprii se adresează cuvinte injurioase adversarului, arbitrilor. Lipsa de măsuri drastice permite proliferarea unor asemenea situații. Aceste lucruri nu se întîmplă, de exemplu, la baschet, la tir sau scrimă. Aici este diferită calitatea jucătorilor, a spectatorilor, dar și regulamentele sînt categorice și neinterpretative. Cred că și cluburile trebuie să facă mai mult în privința educării atît a propriilor sportivi, cît și a propriilor susținători.

— În sfîrșit, vă interesează sportul pentru că l-ați practicat sau v-a atras doar ca manifestare publică, mai exact, ca spectacol?

— Am practicat sportul, am practicat atletismul cînd eram junior. Am crezut că demifondul era pasiunea mea. Ca student am fost campionul de cros al Universității București, membru al echipei de tir al Asociației Arhitectura, ce activa în campionatul Capitalei. Cu echipa de tir Universitatea București am urcat pe podiumul laureatilor în campionatul universitar în 1955—1956. Este drept că pe vremea studenției am jucat și volei și fotbal dar nu pentru performanță, ci pentru a apăra șansele echipei anului sau facultății în care învățam. Poate că acele competiții C.T.M. sau probele pentru „insigna de polisportiv“ mi-au stîrnit pasiuni pe care nu le bănuiam. Pentru mine doar am făcut și schi, dar și ceva tenis. Mi-a plăcut sportul și l-am practicat în limita unor posibilități. Însă practicarea sportului m-a învățat multe. Nu e puțin să înveți să vrei, să înveți să perseverezi, să dorești să-i depășești pe alții și în același timp să te autodepășești. Sînt etape și aspecte ale efortului pentru perfecțiune și autoperfecțiune pe toate planurile.

VASILE CABULEA

Prof. univ. dr. Ovidiu Bădina

Născut la 23 noiembrie 1932, la Breaza, jud. Buzău; liceul la Buzău. În 1957 absolvă Facultatea de filosofie a Universității din București, cu „foarte bine cu distincție“; candidat în științe filosofice al Universității „Lomonosov“ din Moscova (1961); doctor în filosofie (1962), doctor docent al Universității București (1975), membru titular al Academiei de Științe Sociale și Politice (de la înființarea A.S.S.P.), membru al Comisiei Naționale de Demografie (de la constituirea acesteia). A lucrat ca cercetător științific la Institutul de filosofie (1957—1963), activist al C.C. al P.C.R. (1963—1968), directorul Centrului de cercetări pentru problemele tineretului (1968—1974); din 1974 profesor la catedra de sociologie a Academiei de partid pentru învățămînt social-politic. În 1969 și 1970 a reprezentat România în Comisia de dezvoltare socială a O.N.U., îndeplinind funcția de vicepreședinte al acesteia. A fost președintele mai multor reuniuni internaționale organizate de O.N.U. și UNESCO pe problemele tineretului și ale culturii. În 1973 a făcut parte din grupul de consilieri al secretarului general al O.N.U. pe problemele tineretului, a prezidat o serie de forme de lucru în cadrul congreselor mondiale de sociologie din Evian (1966), Varna (1970), Toronto (1974) și Uppsala (1978). Din 1975 pînă în 1982 a fost președintele Comitetului de cercetare „Sociologia tineretului“ din Asociația Internațională de Sociologie (A.I.S.) și membru al biroului acestui comitet pînă în 1986, dar și membru al Comitetului de coordonare a cercetării al A.I.S.

Studii și articole publicate: peste 300 în limbile română, franceză, engleză, germană, spaniolă, italiană, suedeză, rusă, bulgară ș.a., publicate și apreciate în Franța, R.F.G., R.D.G., Bulgaria, U.R.S.S., Mexic, Argentina, S.U.A., India, Italia, Austria, Spania, R.P. Ungară, Grecia etc.

- Dintre lucrările sale amintim:
- Dimitrie Gusti. Contribuții la cunoașterea operei și activității (1965)
 - Cercetarea sociologică concretă. Tradiții românești (1966)
 - Dimitrie Gusti, Opere în 6 volume (în colaborare), 1968—1972
 - Tineretul și societatea noastră socialistă (1975)
 - Sociologia în România (în engleză, în India, 1983)
 - Momente semnificative din sociologia românească (în franceză, în Grecia, 1984).
 - Tineretul și societățile contemporane (în bulgară, Sofia, 1985).

între care TV ocupă locul principal; deci în primul rînd în calitatea lor de receptori TV cu un anumit grad de înțelegere calificată, în primul rînd. Sportivii de acest calibru devin modele pentru mii sau milioane de copii. Dacă ei se vor realiza sau nu, este o altă chestiune. Nu depinde doar de dorința lor, ci și de posibilitățile lor reale, de condițiile ce le oferă o societate dată, de șanse etc.

— Una din ideile de bază ale sportului și finalitatea mișcării sportive rezidă în dobîndirea performanței.

— Performanța este un obiectiv, dar nu singurul obiectiv al activității sportive. Cînd vă referiți la performanța sportivă ca „unul din imperativele esențiale pentru prestigiul și gloria culorilor sportive ale patriei“, cred că această afirmație este adevărată numai în cazul sportivilor de mare performanță sau antrenați în întreceri internaționale. Ceilalți luptă pentru gloria sportivă a

puternică forță socializatoare, el impunînd norme, reguli, modele, valori. În acest context sportivul devine un model pentru cei mici mai ales, modelele sportive fiind cel mai adesea și cel mai mult urmate de copii. Aceasta devine cu atît mai valabilă în cazul sportivilor fenomene, cum au fost Pele sau Nadia.

— Mari savanți, scriitori de renume, sociologi și psihologi, și nu numai ei, chiar afirmă că sportul este un modelator de caractere. Una din întrebările adresate interlocutorilor în cadrul serialului nostru vizează tocmai modul cum sportul poate contribui la formarea personalității umane, a unei societăți mai bune. Dv. ce părere aveți?

— Da, pledez pentru un rol important al sportului în formarea universului moral și social, în general, al personalității tinărului. M-am referit la calitățile ce și le sădește prin practicarea sportului; dar revin subliniînd că el dezvoltă funcții morale nobile, generate

la care să contribuie cu mijloacele specifice de care dispune toți factorii educaționali; 2) popularizarea abaterilor sancționate, discutarea lor publică. Să nu ne ferim de exemplele negative; să arătăm pericolele lor, stîrnind reacții negative contra lor. Trebuie acordată atenție și unor aspecte mai puțin vizibile, cum ar fi: a) sursa anumitor fonduri destinate activității sportive și utilizarea lor (mai ales prin eludarea legilor), uneori chiar pentru „a cumpăra“ sportivi, a corupe jucători, antrenori, arbitri etc. și prin aceasta să deteriorezi cluburi mai mici, să stimulezi corupția, ilegalitatea, să lezezi moralitatea și cinstea ș.a.; b) nivelul de instruire și educație al sportivilor și chiar al suporteriilor, și de aici luarea unor măsuri de îmbunătățiri radicale. Să nu uităm că avem și sportivi care sînt „modele“ negative, și galerii care se comportă, în destule situații, contrar normelor și regulilor sportive ale unei societăți civilizate.

— Ce părere aveți despre

● **CARMEN MAGDALENA S., Deva.** După cum reiese din fotografie, sinteti o fată frumoasă. Versurile, însă, n-au valoare:
**„Mă mai iubesti ?
 Te întreb și tu faci.
 Uneori tăcerea înseamnă da.
 Să cred că mă mai iubesti ?
 De ce faci ? De ce ?
 Eu te mai iubesc...
 Dar tu ?
 Răspunde !”**

De obicei, autorilor aflați la acest nivel nu le răspund, dar mi-a fost teamă să nu credeți — vorba dv. — că tăcerea înseamnă da.

● **PAULA BRAGA, București.** În forma de acum, schița Concertul este publicabilă. În schimb, cealaltă schiță, Traduceri, nu are consistență epică. Mai trimiteți-mi ceva, ca să pot alcătui un grupaj. Și explicați-mi încă o dată cum vreți să semnați, pentru că nu v-am putut descifra scrisul (Ilinca sau Ilinca ?).

● **DORIN DANIA DAN, Iași.** V-ați propus să scrieți umor ? Multe versuri sint comice :

„Fărîmă să fiu la marginea ta
 Și inimii mele să-i mai cadă un dinte”
**„Tu-mi amăgești rădăcinile
 Ce-și întinlesc în creier hazardul”** etc.
 Și totuși nu se poate nega faptul că din cînd în cînd vă reușește cite o imagine:
**„Sufală-mi în lacrimă ca-ntr-o
 luminare.
 Ne vom face intuneric”.**

● **EUGEN TIMBUS, Reghin.** Scrisoarea este spirituală și are efectele bine calculate, astfel încît să-l contrarieze, să-l flateze și în cele din urmă să-l cucerească pe destinatar. Folosind însă și în poezie un stil digresiv, fantezist, nu reușiți să fiți la înălțime,

poate și din cauză că în postura de poet simțiți față de cuvîntul scris o mai mare responsabilitate și vă pierdeți dezinvolturea. În orice caz, sinteti un autor care are ceva de spus și voi urmări cu interes evoluția dv.

● **DANIELA ZGREABAN, Pitești.** Preferința dv. pentru poezia lui Mircea Bărsilă — un autor talentat, dar aproape necunoscut — dovedește competență și bun-gust. Propriile dv. versuri sint și ele expresia unui spirit cultivat, deși nu au (deocamdată) relevanța necesară pentru a fi publicate.

**CENACLU prin
 corespondență**

● **PETRU BARBU, Galați.** Cred că a venit momentul să vă alcătuiți un volum de proză și să-l înaintați unei edituri.

● **VIOLETA I. RADU, Tulcea.** Aveți un admirator în persoana lui Ion Diaconu (membru al cenacului „Panait Cerna” din Tulcea) care mi-a trimis un fragment din romanul dv. În vîltoarea vieții... Paginile respective — 8 la număr — nu sint suficiente pentru a-mi face o idee despre construcția romanului în ansamblul lui, dar constituie un eșantion stilistic edificator. Stilul dv. nu vă aparține, de fapt, dv., ci este împrumutat de la

autorii de romane „de acțiune”:
„O melodie lentă, liniștitoare îi făcu pe Prikur și pe blondă să se ridice și să danseze. La masă rămăsese doar maiorul cu Mary. Heydrick privea absent perechile ce se invitau pe ringul de dans”.

Eleganta de serie a frazelor, atmosfera cosmopolită, teatralitatea atitudinii personajelor au fost inventate (și sint folosite) de multă vreme, spre deliciul unor cititori mai puțin instruiți. Este adevărat că dv., care încă nu ați implinit 20 de ani, puteți fi mîndră că ați scris 275 de pagini la nivelul unor profesioniști ai cărților de mare tiraj. Dar trebuie ca în viitor să vă propuneți mai mult.

● **ADRIAN JACOTĂ, Boteșani.** În poezia dv. există, în continuare, tendințe divergente. În primul rînd, se manifestă o predilecție pentru pamflet, în registru grotesc, arghezian: „stai și-aștepți mult saliva din ungherele gurii să innoale pesmeții muceziți și useați”

În al doilea rînd, sinteti tentat să-l imitați pe Nichita Stănescu:

„Acum
 cînd încă fiecare literă a ta
 este un fetus, cînd încă
 în măruntaiele tale boese zeii”

Și, în al treilea rînd, dovediti aptitudine pentru reprezentarea plină de îndrăzneală a unor procese sufletești discrete (direcție în care cred că ar trebui să perseverați):

„Bruse să întind mîna
 după secunda rămasă în urmă. Și tot asemeni
 să-nînd cealaltă mîna
 după secunda ce-o ia înainte. Să
 le trag una spre cealaltă”.

ALEX. ȘTEFĂNESCU

Lumea cu amănuntul

Arta utilizării penelor de către indienii din pădurea amazoniană

În Brazilia sint 1588 de specii de păsări. Toate păsările care trăiesc în pădurea amazoniană sint folosite de indieni, dar numărul celor care sint utilizate diferă de la un grup etnic la altul: Urubu folosește peste 30 de specii, Munduruku vreo 20, Wayana și Bororo, 10 specii. Adesea se adaugă la pene alte accesorii animale sau vegetale: coji de nuc, țesături, piele de maimuță, dinți, gheare, seminte, sidof, mărgele, blană de jaguar, oase ale oamenilor sau cranii.

Căutarea penelor necesare confecționării diferitelor obiecte de podoabă este o activitate comună tuturor triburilor indigene din Amazonas care au în acest sens instrumente și tehnici speciale: fluier pentru momit păsări, capcane, prăjini, săgeți, bite care nu deteriorează penele, colivii, cutii sau lădițe pentru păstrarea și aranjarea penelor și a obiectelor din pene.

Tehnici de prelucrare și asamblare a penelor dovedesc o deosebită ingeniozitate și creativitate. Procedeele variază de la un trib la altul. Astfel indienii Tupi și Arawake fierb penele albe înainte de a le vopsi în roșu. Se obțin schimbări de culoare datorită acțiunii căldurii, flăcărilor sau aburilor.

De asemenea, se pot decolora penele păsărilor vii: această tehnică se practică pe papagali mici și mari. Modul de creștere și alimentare are și el un rol în colorarea penelor. Apoi meșteșugarul intervine direct pe pană, de exemplu, subțind coada penelor sau rupindu-le virful etc. Penele sint apoi asamblate. De altfel penele sint apreciate și în Europa și acum sint chiar la modă. Nu putem uita

avantajele din pene ale eroinelor romantice, penele de la pălării, puful pentru pudră sau perile din pene, pana de gîscă care a servit atitor generații de scriitori și școlari înainte de inventarea penițelor, a stilourilor și pixurilor cu pastă.

Este vorba, deci, de moștenirea unei îndelungate tradiții care leagă în acest domeniu Europa de teritoriile din Africa, Asia sau America.

Traducere și adaptare de **ILEANA CONSTANTINESCU** după articolul „Plumes d'oiseaux et hommes de plumes” semnat de André Lewin și publicat în revista „Jeune Afrique”, din octombrie 1986

Cronica literară în linii frînte de LINU

Lucian Vasiliu, Fiul omului, Editura Cartea Românească, 1987.

Lucian Vasiliu își propune să atingă înălțimile lirismului pur, dar și să comunice cu cititorul.

Univers cultural

● Posturile de radio și televiziune din America Latină se arată tot mai preocupate de păstrarea identității culturale a țărilor continentului, în fața invaziei programelor purtînd marca „Made in U.S.A.”. Dependența ce se traduce și în daze de ordin cantitativ: 46 la sută din programe sint importate din Statele Unite, ceea ce — se afirmă pe bună dreptate — provoacă o „percepere distorsionată a lumii” de către telespectatorii latino-americani.

● Cunoscutul regizor Steven Spielberg incepe, zilele acestea, filmările la noua sa producție, finanțată de „Warner Bros”, cu titlul „Imperiul soarelui”, avînd ca subiect invazia japoneză în China, în timpul celui de-al doilea război mondial.

Mapamond

● **Alberto Moravia, acum în vîrstă de 79 de ani, a acordat un interviu ziaristului Theodore Stangers de la Newsweek.** Redăm cîteva pasaje referitoare la unul dintre cele mai interesante aspecte ale operei marelui romancier contemporan italian: aspectul lor cinematografic. Este, într-adevăr, un lucru remarcabil demult de foarte mulți regizori, astfel încît toate romanele lui Moravia (în afară de unul singur) au devenit baza unor scenarii de film, unele ducînd la realizări notabile în istoria cinematografiei.

— **De ce credeți că regizorii par să aibă o adevărată predilecție pentru romanele semnate de dumneavoastră ?**

— Pentru că eu relatez povești și știu cum să creez personaje — sau, cel puțin, așa mi s-a spus.

— **Care dintre filmele create pornind de la romanele dumneavoastră este preferat de scriitor ?**

— Conformistul lui Bernardo Bertolucci. Dar vreau să vă spun ceva: un scriitor poate să-i ceară unui regizor dotat să facă un film bun — nu să rămîna fidel romanului. Un regizor bun nu poate fi un translator fidel al textului. Greu mă pot gîndi ca fiind al meu la un film realizat pe baza unui roman de-al meu. Romanele și filmele sint două probleme total diferite. Ador cinematograful. Din păcate, talentul meu era de a scrie romane.

— **Care considerați că este locul dumneavoastră în istoria literaturii ?**

— Mie, personal, nu-mi plac cărțile mele. Celorlalți le plac. Cărțile mele nu prezintă pentru mine nimic nou în timp ce ale celorlalți conțin cîteodată niște surprize plăcute. În ceea ce mă privește, succesul propriu a constituit pentru mine un mare mister.

● **Un festival internațional de arheologie, primul de acest gen din lume, va avea loc la Paris începînd cu data de 22 mai cu participarea unor oameni de știință din 63 de țări ale lumii.** Festivalul, organizat sub egida Centrului francez pentru documentare și informare arheologică, este dedicat prezentării unor cercetări recente asupra civilizațiilor mai puțin cunoscute, fiind programate proiecții de filme, diapozitive, vernisaje de expoziții, conferințe și „reconstituiri istorice” ale muzicii și literaturii civilizațiilor demult dispărute.

● **Premiul Pritzker, distincție dintre cele mai importante în lumea arhitecturii, a fost de curînd decernat unuia dintre cei mai cunoscuți arhitecți japonezi, Kenz Tange, autorul unor impresionante proiecte intrate în istoria arhitecturii moderne așa cum ar fi stadioanele care au găzduit Olimpiada din 1964 de la Tokyo, clădirea Expoziției mondiale Osaka '70, centrul orașului Singapore, Universitatea King Saud și campus-ul acesteia precum și giganticul complex industrial japonez de la Numazu, cea mai recentă realizare a sa fiind proiectul unui nou și gigantic complex pentru primăria orașului Tokyo.**

ACTUAL

TOP 13

SECȚIA ROMÂNĂ

1. **AURA URZICEANU** — Vreau să vii în viața mea; 2. **GABRIEL COTABITA** — Noaptea albastră; 3. **SORINA MOLDOVAI** — Copil hoinar; 4. **TIMPURI NOI** — Numai cu tine; 5. **HOLOGRAF** — Umbre pe cer; 6. **DIDA DRĂGAN/COMPACT** — Pentru voi; 7. **DORU CĂPLESCU** — Vă dăruim un gînd de pace; 8. **KRIPTON** — Te iubesc în orice zi; 9. **ROȘU ȘI NEGRU** — Gîndul meu liber; 10. **MIRCEA BANICIU** — Adelina; 11. **IRIS** — Pacea; 12. **AURA URZICEANU** — Un vis pentru doi; 13. **VOLTAJ** — Lumina.

SECȚIA STRĂINĂ

1 **WANG GHUNG** — Everybody have fun tonight; 2. **STACEY Q** — Two of hearts; 3. **STEVE “SILK” HURLEY** — Jack your body; 4. **CYNDI LAUPER** — Change of heart; 5. **SPANDAU BALLET** Through the barricades; 6. **ALISON MOYET** — Is this love; 7. **MADONNA** — Open your heart; 8. **BEN E KING** — Stand by me; 9. **FREDDIE MERCURY** — The great pretender; 10. **BOY GEORGE** — Everything I own; 11. **A — HA** — Manhattan skyline; 12. **PERCY SLEDGE** — When a man loves a woman; 13. **FRIDA & RATATA** — Sa lunge vi har varann.

● **Aura Urziceanu domină autoritar „Secția Română”, păstrînd poziția de virf. De aici îi va fi mai ușor să aterizeze printre zgîrie-nori, în turneul-mamut pe care-l va face peste ocean.**

● **La „Secția străină”, invazie de nou-tăți. Locurile de la 8 la 13 sint produse de ultimă oră, și alte aproximativ 100 de discuri proaspăt ieșite de sub matrițe se-nvîrt nervoase pe turația 45, așteptînd să intre în TOP.**

MIRCEA ZANE

Tabela de marcaj

Auf wiedersehen și Bien venido!

Precum vedeți, asta-i situația: pleacă nemții, vin spaniolii, pleacă spaniolii, vin polonezii! Iar noi ce să facem? Îi primim frumos pe toți, îi omenim cu ospitalitatea noastră, luăm punctele ce ni se cuvîin, și, vorba aia, s-auzim de bine! Da'i greu al naibii și nu-mi vine să cred că vest-germanii sau spaniolii sau chiar polonezii, la o adică, s-ar lua așa, la meciuri peste meciuri, cu ai mai tari din Europa, ba la „olimpici”, ba la continentali. Da' noi ne luăm, c-așa-i programul și, disciplinați cum sintem, îl respectăm ca litera de lege. Și unde-i lege nu-i tocmeală, drept pentru care nici nu ne tocim și batem cu fair-play ce-i de bătut acasă, în numele unor calificări pe care le vizăm. „Olimpicii” pășiră cu dreptul în meciul de la Cluj-Napoca, unde-a lipsit mezinul Rummennige, c-ar fi putut și el să vadă ce n-a văzut: un gol în prima jumătate de minut și-apoi, știți vorba, Liliac să ai și-ți miroase frumos în casă! Așa ne-a mirosit și nouă de 1—0, că dacă n-am fi avut Liliac, ne miroase de 1—2, că alte flori n-am prea avut, decît eventual un cactus, pe Bumbescu, cel cu înțepatul! Floare de Kramer n-am mai auzit, iar floare de Cimpeanu s-a cam oțilit. Mi-aș fi dorit măcar vreo două floricele de Majearu și Valscovici — floare de virf și nu de (pus la) colț, cum este blondul de la Dunăre. În fine, i-am bătut pe alde Bundesliga

și-acum le vine rîndul celor din Iberia. Ușor n-o să le fie, că noi nu sintem vienezii, s-o ținem într-un vals, ca să numere ei ritmul un-doi-trei, un-doi-trei, und-doi-trei! Noi le vom prăvăli unu, de la plecare, pe stil Jenei sau, dacă vreți, Pițurcă, și-apoi le vom explica pitirea mingii după bocanc, pină la următorul gol (eventual). Mă gîndesc la meciul de miercuri și-mi vine-n minte Sevilla de-a doua, cînd ne-au răpit un punct pe care-l meritam. Ți-aduci aminte Cami? Sau voi, toți ceilalți, v-amintiiți cît a lipsit să le mai luăm o dată frișca de pe tort la poalele lui „Tore Del Oro”?! Să nu uitați, băieți, c-am fost peste ei și-atunci, la ei acasă, fapt pentru care o să-i dominăm întii și-nții moraliceste. N-avem cum să nu-i batem și n-au cum să cîștige, așa că mergem relaxați pe mina voastră! Iar dumneavoastră, telespectatorii, lăsați micul ecran și poftiiți în Ghencea să vedeți în culori naturale un meci de zile mari și tari, în care tricolorii vor avea școlari spanioli! Hai România!

HORIA ALEXANDRESCU

P.S. Despre etapa de miercuri, nimic. A plouat virtos, drept pentru care continuăm și noi să ne facem că plouă!

POEZIA ROMÂNĂ DE AZI ÎN ANGLIA

Întâlnirea afinităților

Astăzi, mai mult ca oricând, se face simțită necesitatea intensificării schimburilor cultural-literare realizabilă prin intermediul traducerilor, literatura universală constituindu-se ca un cimp de forță, de intersecție și interpunctare a valorilor.

Noțiunea de literatură universală — lansată prin celebrele cuvinte adresate de Goethe lui Eckermann, la 27 ianuarie 1827: „Se vestește epoca literaturii universale și fiecare trebuie să contribuie pentru ea epoca aceasta să se instaureze cât mai curând”, presupune, cum remarcă Tudor Vianu, „un dialog între națiuni, o împărtășire comună de la aceleași bunuri ale minții, o stimulare și o întregire mutuală”, deci un dinamism cultural general și propagator de valori spirituale.

Poezia, deși poate cea mai greu traducibilă, oferă totuși un loc ideal de întâlnire afinităților, adevărurilor etern umane, un limbaj comun ca orice „contaminare” lirică. Pentru o literatură ca a noastră, care nu beneficiază de o limbă de circulație universală, un eventual „complex al limbii” începe să se atenueze datorită traducerilor de mare calitate oferite de scriitorii și talmăcitorii cu o profundă cunoaștere nu numai a limbii, dar și a spiritualității noastre.

Zăbovim acum asupra spațiului britanic pentru că, în ultimii ani, aici s-au înregistrat traduceri numeroase și însemnate din lirica românească. Astfel, avem bucuria de a-i ști sub ochii cititorului englez pe Bacovia (Violet Dusk), pe Nichita Stănescu (The Still Unborn and the Dead) și pe Ștefan Augustin Doinaș (Alibi and Other Poems), în traducerea poetului Peter Jay, pe Marin Sorescu cu două volume: „This Hour”, „Selected Poems” în traducerea poetului Michael Hamburger.

BRENDA WALKER: „Îmi doresc să fiu tradusă în limba lui Eminescu”

— Care a fost prima dumneavoastră întâlnire cu România?

— Atum aproape trei ani am venit pentru prima oară în frumoasa dumneavoastră țară în cadrul unui program de cercetare de doctorat pentru învățământul preșcolar. Am fost foarte impresionată de ospitalitatea românilor, de căldura și firea lor deschisă, prietenoasă, de cultura lor, precum și de interesul manifestat față de alte culturi. Primul contact cu poezia românească a fost extraordinar. El se numește în inima mea miracolul Eminescu. L-am citit prima oară în traducerea profesorului Dan Dușescu. Am fost atât de copleșită, încât mi-am dorit să-l citesc în original, să aflu cât mai multe despre poezia românească. Și așa s-a născut editura FOREST BOOKS, din dorința mea de a face cunoscută poezia românească în Anglia. Întâlnirea cu Andreea Deletant a fost o șansă benefică, ea fiind de origine română. Ne-am apucat de treabă, cum se zice. Prima carte tradusă a fost „Porțile clipei” de Ion Stoica. Au urmat în acești doi ani șapte volume de scriitori români contemporani. Și într-o bună zi, desigur, Mihai Eminescu.

— Cum s-a născut poeta Brenda Walker?

— Citindu-l pe Eminescu.

— Ce vă doriți cel mai mult în acest al cincizecelea an al vieții?

— Să fiu tradusă în românește de scriitori ce mi-au devenit prieteni. O carte în limba lui Eminescu.

— Ce proiecte de viitor aveți în legătură cu literatura română la FOREST BOOKS?

— Un volum de proză fantastică românească și piesa „A treia feapă” de Marin Sorescu în traducerea lui Denis Deletant.

— Și acum vreau să vă împărtășesc marea noastră bucurie. Editura Forest Books a fost distinsă recent cu două importante premii internaționale: A WHEATLAND FOUNDATION AWARD și Premiul European pentru Traduceri pe 1986.

Opinii londoneze

despre poezia română

„Fleur Adcock prezintă o introducere informativă binevenită în care identică cu acuratețe calitățile „pașiunii și grației”, ale „tandrei și forței din aceste distinse variații pe teme familiare”. Deosebită este poezia „Fragment” a Liliane Ursu, ce vorbește despre renaștere în ciuda obstacolelor și a furiei și este tipică pentru atitudinile pozitive ale poetelor prezente în antologie. Deosebit de interesante sînt și poeziile Martei Banuș (...).

Antologia de poezie feminină contemporană din România oferă cititorului o gamă variată de teme, de la subtila evocare a copilăriei din poeziile Ninei Cassian la puternicele tensiuni create de iubire în poezia Ioanei Crăciunescu și la subtilele satire ale Danielei Crăsnaru.”

(Michael Parker, „TIMES LITERARY SUPPLEMENT” din 2 ianuarie 1987).

„În sfîrșit, două traducătoare și o editură tinăra par să-și fi impus cărțile pe piața britanică. Literatura română, spre deosebire de cea sovietică și a altor țări răsăritene ce apar de câteva decade aici, este foarte puțin cunoscută la noi. Andreea Deletant și Brenda Walker au redresat această situație, stîrnind interesul cu cărți semnate de Marin Sorescu, Ion Stoica și Mircea Dinescu și două antologii. Punctele cele mai înalte din Antologia de poezie română contemporană sînt poemele lui Nichita Stănescu (ce a murit acum trei ani la numai 50 de ani) și ale Anei Blandiana, iar în Antologia de poezie feminină contemporană din România se disting, în mod deosebit, poetele Angela Marinescu și Liliana Ursu.”

(„TRIBUNE”, 9 dec. 1986).

Londra poeziei

Intr-o Londră pulsind de viață, cu reclame amețitoare și un trafic obositor, cu oameni grăbiți și cite un pitoresc flautist pierdut sub boltile unei stații de metrou, oprind călătorii din goana lor cu sunetele fermecate ale lui Bach sau Mozart, Universitatea metropolei este o oază a liniștii și studiului, înconjurată de arături melancolice. La etajul I al Institutului de studii slave și sud-est europene din aceeași impunătoare clădire se află și o cameră dominată de o hartă mare a României, cu pereții imbrăcați în cărți: de la Dimitrie Cantemir și frații Văcărești, la Eminescu, Coșbuc, Alecsandri, la Titu Maiorescu și reprezentanții Școlii Ardelenice, la Camil Petrescu, Liviu Rebreanu, Mihail Sadoveanu, Lucian Blaga, Octavian Goga, Ion Barbu, Tudor Arghezi, Nichita Stănescu, Marin Preda, Maria Banus, D. R. Popescu, George Bălăiță, Fănuș Neagu, Marin Sorescu, Ion Gheorghie, Constanța Buzea, Ana Blandiana și mulți, mulți alții.

Emoționată de neașteptata și plăcută întâlnire cu atmosfera de profundă spiritualitate românească aflată aici atât de departe de casă, fac cunoștință cu Denis Deletant, profesor de limba română la universitatea londoneză. Îmi mărturisește, într-o română perfectă, cu cită dragoste și interes a adunat aceste cărți, oferind astfel studenților săi un „microclimat românesc” chiar în inima Londrei. Îmi arată prefața la cartea lui Mircea Dinescu „Exil pe o boabă de piper” pe care tocmai a terminat-o, explicându-mi că traducerea aparține soției sale, Andreea, și poetei și editoarei Brenda Walker, cu care fac cunoștință în cursul aceleiași dimineți. Iată cum le descrie revista „Panoramic britanic” în ediția sa din septembrie 1986: „Marele interes al Brendei față de România și originea românească a Andreei au avut ca rezultat alegerea pentru proiectul lor inițial a unor opere românești, din care, în primii doi ani, au publicat 6 volume de opere contemporane din România”.

Astfel, au văzut lumina tiparului la editura Forest Books, fondată la Londra

în 1984 de poeta Brenda Walker: poezie și teatru de Marin Sorescu, respectiv volumele *Vorbind despre vreme*, (*Let's talk about the weather*), și *Setea muntelui de sare* (*The Thirst of the Salt Mountain*), un volum de versuri de Ion Stoica într-o ediție bilingvă, *Porțile clipei* (*The Gates of the Moment*), *Exil pe o boabă de piper* (*Exile on a Pepper Corn*) de Mircea Dinescu și două antologii: o antologie a poeziei românești contemporane ce cuprinde poezii semnate de Ioan Alexandru, Constanța Buzea, Ana Blandiana, Nina Cassian, Ștefan Augustin Doinaș, Marin Sorescu, Nichita Stănescu și Ion Stoica și antologia de poezie feminină românească *Silent Voices*, cuprinzînd poezii semnate de Florența Albu, Maria Banuș, Nina Cassian, Ana Blandiana, Denisa Comănescu, Ioana Crăciunescu, Daniela Crăsnaru, Carolina Ilica, Ileana Mălăncioiu, Angela Marinescu, Grete Tartler, Doina Uricariu și Liliana Ursu. Această carte, epuizată în câteva zile în librăriile engleze, a suscitat numeroase comentarii în presa de specialitate, română și britanică, din care propunem aici o selecție:

O editoare scrie poezie

Brenda Walker zîmbește mereu și zîmbetul ei îi face pe toți cei din jur să se simtă deodată mai bine, discuția se leagă de la sine. Aflu că secretul zîmbetului ei constă în „a înlocui un stress cu altul”. Și se pare că metoda n-a dat greș, căci arată foarte tînără deși e bunică și mamă a 5 copii, profesoară și directoarea unei mari școli generale londoneze, traducătoare și directoarea propriei edituri FOREST BOOKS și în timpul

liber... poetă. „Am început să scriu poezie citindu-l pe Eminescu. Așa m-am îndrăgostit de limba română”. Și îmi recită „Și dacă”.

Acum cîteva zile am primit o scrisoare ce conținea doar o poezie cu un titlu sugestiv, pe care am tradus-o și căreia îi alătur altele cîteva poezii ale Brendei pentru că știu cu cită bucurie se va citi în limba română:

Lui Eminescu

E 14 ianuarie
Și zăpada crește în această noapte
Ți se agață de cizme
Ca o amintire obsedantă de care
nu poți scăpa
Marile viscole cimpurile stau strîns
imbrățișate
Ca doi îndrăgostiți ce nu se pot despărți
Dar iată crivățul ce-ți taie răsufarea
Palmuiește fulgii
Spulberindu-le trupul
Pînă ce, rupți și despărțiți,
Ei zboară la nesfîrșit
Prinși într-o horă
Se imprăștiă peste acoperișuri
Pînă ce minați de disperare
Cad peste poteci
Ziduri și arbori
Pulverizați și totuși uniți
Trup din iarna vieții
În așteptarea Primăverii eteme.

Colacul de salvare

Să știi că sînt sub pat
În cutia de tablă
Moartea cuibărită printre certificate
de naștere

Curriculum vitae, garanții ale vieții și

amintiri emoționante

Pentru mine ele sînt o consolare
Un colac de salvare în caz de inec
Cînd lucrurile merg rău
Cînd liniile se adună în focar prin lentile
de contact
Cînd imi urăsc chipul în oglindă
Paloarea țintuită de sticlă
O expunere prea bruscă la realitate
Numai gîndul că există mă face să dorm
liniștită
Un control absolut al faptelor mele
Nimeni nu-mi va domina viața!
Și totuși iată-mă acum deliberînd
Cît de curînd să opresc noaptea.

Poetă, ca și traducătoare, Brenda Walker a trecut cu bine granițele celor două limbi, căci antologia de poezie feminină contemporană din România este într-adevăr o binevenită panoramă a poeziei românești, o traducere cu totul fericită — păstrînd intacte echivalențele, precisă în viziune, ton și nuanțe. Se recunoaște timbrul fiecărei poete în transpunerea fiecărei voci. În limba engleză nu apar nici un fel de distorsiuni de sens, traducătoarele respectînd personalitatea poetică a fiecărei autoare. De aceea, sperăm să mai întîlnim numele inimoaselor traducătoare Andreea Deletant și Brenda Walker și pe alte talmăciri din lirica noastră, daruri de zile mari oferite culturii noastre și culturii britanice, căci „opicit de specific națională, poezia — scrie poetul Ted Hughes — este, din ce în ce mai puțin, prizoniera propriei limbi. Poate că doar acum este cu adevărat considerată ceea ce este: un limbaj universal al înțelegerii, dincolo de toate limbile în care este scrisă și în care sperăm să ne întîlnim cu toții”.

Cometa Haley

Orice om din lumea întreagă
A privit cometa în timp ce trecea pe cer
Dar nimeni n-a observat
Ingerul muribund tirîndu-se în direcție
opusă
Cu un copil malformat în brațe

Rodin

„Artistul dă doar formă viselor sale”
Vieții,
Emoțiilor sale de tot felul.
Viața fără Vis este viața fără Artă
Și viața fără artă
O simplă deșertăciune.

Pagină realizată de LILIANA URSU

Important

De curînd a apărut în librării volumul III al monumentalei lucrări **ISTORIA MILITARĂ A POPORULUI ROMÂN** sub egida Editurii Militare, care cuprinde **Epopea luptei naționale pentru unitate, libertate și integritate teritorială din epoca lui Mihai Viteazul pînă în ajunul revoluției populare conduse de Horea (1550-1784)**

REDACȚIA ȘI ADMINISTRAȚIA:
București, Piața Școlii, Tel. 17
60 10, 17 60 20. Abonamentele se fac
la oficiile poștale și difuzorii din
întreprinderi și instituții — Tiparul: Combinatul Poligrafic „Casa Școlii” cîntorilor din strălînată se pot
abona prin „ROMPRESFILATELIA” — Sectorul export-import presă P.O. Box 12-201, telex 10376 prsflr
București, Calea Griviței nr. 64-66.